

บทความวิจัย

เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการและเปรียบเทียบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่ง
โชคลาภของจีนและญี่ปุ่น

โดย

นางสาว บุญยานุช ศรีตำราญ

รหัสนักศึกษา 05550566

เสนอ

อาจารย์ คมกฤษ อุ่ยเต็กเค่ง

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450 109 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2558

ชื่อหัวข้อบทความวิจัย ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการและเปรียบเทียบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่น

ผู้วิจัย นางสาวบุญยานุช ศรีสำราญ

อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์คมกฤษ อุยเต็กเค่ง

ปีการศึกษา 2558

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการและเปรียบเทียบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากต้นกำเนิดสู่จีนและญี่ปุ่น พร้อมทั้งเปรียบเทียบความคิดความเชื่อของคนจีนและญี่ปุ่นที่มีต่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าเทพเจ้าแห่งโชคลาภมีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย นั่นก็คือท้าวกุเวร จากนั้นจึงได้แพร่ขยายเข้าสู่ประเทศจีนและญี่ปุ่นผ่านทางศาสนาพุทธนิกายมหายาน ในฐานะของท้าวจตุโลกบาลและเทพแห่งความร่ำรวย ต่อมาในจีนได้พัฒนาเทพเจ้าแห่งโชคลาภผสมกับความคิดความเชื่อพื้นเมือง มีนามว่า ไฉ่ซิงเอี้ย รูปลักษณะเป็นขุนนาง เพราะชาวจีนเชื่อว่าขุนนางเป็นชนชั้นที่มีเกียรติ เทพสามารถถูกลดหรือเพิ่มตำแหน่งความสำคัญได้เหมือนกับตำแหน่งของขุนนาง ส่วนในประเทศญี่ปุ่นเทพเจ้าแห่งโชคลาภมีนามว่าบิชามอนเทน เป็นหนึ่งในเทพแห่งความสุขทั้งเจ็ดของญี่ปุ่น ปรากฏรูปลักษณะในภาพการ์ตูนเพื่อให้เทพเจ้ามีความน่ารักและเข้าถึงง่าย ในเชิงพิธีกรรมชาวจีนและชาวญี่ปุ่นมีการบูชาเทพเจ้าแห่งโชคลาภในวันปีใหม่ เนื่องจากจีนยกให้เทพเจ้าแห่งโชคลาภเป็นสัญลักษณ์ของความมงคลและจะนิยมบูชากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อแสดงถึงการมีเงินทองมากมาย ส่วนในญี่ปุ่นจะมีการถวายโอเซจิเป็นอาหารมงคลให้กับเทพเจ้า หลังจากนั้นจึงนำมารับประทานโดยใช้ตะเกียบที่มีสองด้าน หมายถึงการทานอาหารร่วมกันกับเทพเจ้าแสดงถึงเทพเจ้ามีฐานะเท่ากันกับคน

คำสำคัญ เทพแห่งโชคลาภ, ไฉ่ซิงเอี้ย, บิชามอน

1. บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความเชื่อในเทพเจ้ามีอยู่ในทุกชนชาติเทพและเทพีเป็นสิ่งที่สมมุติขึ้นเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ความสำคัญขององค์เทพเจ้านั้นจะขึ้นอยู่กับความเชื่อและความศักดิ์สิทธิ์ของเทพแต่ละองค์ ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมและสภาพสังคมของแต่ละยุคสมัย ในสังคมสมัยโบราณการสักการะมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นเทพเจ้าแห่งพืชพันธุ์ธัญญาหารหรือเทพเจ้าที่บันดาลความอุดมสมบูรณ์จึงมีความสำคัญตามมาด้วย แต่ปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้คนนิยมประกอบอาชีพค้าขายมากขึ้นจึงทำให้การบูชาองค์เทพเจ้านั้นได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นผู้ที่ประกอบกิจการค้าขายจึงมักจะนิยมตั้งรูปเคารพบูชาเทพเจ้าแห่งโชคลาภ เพื่อให้ตนมีกิจการที่เจริญรุ่งเรือง

พัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้น เริ่มขึ้นจากประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นต้นกำเนิดรากอารยธรรมที่สำคัญของโลก ในคัมภีร์ภาษาบาลีเรื่อง โลกสันฐาน โขตรคนคณฐี (Tewaracha, 2558: Web Site) ได้กล่าวไว้ว่า รอบเขาพระสุเมรุทั้ง 4 ทิศ มีเทวดาชั้นจตุรหาราชิกาประจำอยู่ โดยทิศเหนือมีนามว่าท้าวเวสสุวรรณ หรือเจ้าแห่งยักษ์ หรืออีกนามหนึ่งก็คือกุมภกรักษ หรือท้าวกุเวร ลักษณะรูปร่างเป็นยักษ์ มีกายสีขาว มีขวาทือถ้องอัญมณี มีอช้ายถือถุงเงินทองพาดบ่า เป็นผู้ดูแลรักษาทิศเหนือและเป็นสัญลักษณ์แห่งความร่ำรวย จึงทำให้เป็นที่เคารพบูชาอย่างแพร่หลาย ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้นได้แพร่เข้าสู่ทิเบต เนปาล จีน และญี่ปุ่น โดยมาพร้อมกับศาสนาพุทธนิกายมหายาน ซึ่งเทพเจ้าแห่งโชคลาภนี้ได้ปรากฏอยู่ในบทคาถาบูชาเทพเจ้าในชื่อของซัมภลา นั่นก็คือท้าวซัมภล ซึ่งเป็นอีกนามหนึ่งของท้าวกุเวรหรือท้าวเวสสุวรรณ ที่นิยมเรียกกันในทิเบตนั่นเอง มีรูปกายเป็นสีเหลืองทองมือขวาถือธรรมาวุธและมือซ้ายถือพิณพอง (สยามทေး, 2553: 150)

เมื่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภได้แพร่เข้ามาสู่ประเทศจีนก็ได้นำมาผสมผสานกับความเชื่อตามตำนานมหาเทพของจีน(ฮ่องสิน) ซึ่งตำนานนี้มักจะกล่าวถึงบุคคลธรรมดาที่ครั้งยังมีชีวิตอยู่ได้กระทำความดี และเมื่อเสียชีวิตจึงถูกแต่งตั้งให้เป็นเทพเจ้า เทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนหรือไฉชิงเอี้ยนนั้นมีสององค์ด้วยกัน ประกอบด้วยองค์บู๊และองค์บุ๋น องค์บู๊นั้นมักจะปรากฏในรูปของชายวัยกลางคน ใส่ชุดนักรบโบราณ สวมชุดเกราะสวมหมวกขุนพล มือซ้ายถือกระบอง มือขวาถือ

เงินหยวน ใบหน้าคู่ มีพาดหนะเป็นเสือโค้งลายพาดกลอน ส่วนไหล่ซึ่งเอียงคู้บุนั้น มักจะปรากฏอยู่ในรูปของชายในชุดขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของจีนโบราณ สวมหมวกที่มีปีกข้างคล้ายๆกับหมวกของเทพเจ้าตง(ฮก ลก ซิว) สวมชุดขุนนางจีนครบเครื่อง มือทั้งสองข้างจะถือแผ่นผ้าจารึกอักษร ที่คลี่ออกเป็นอักษรมงคล หรือคำอวยพรที่เป็นมงคลแก่ผู้บูชา องค์ไหล่ซึ่งเอียงนั้นนับเป็นเทพที่ได้รับการกราบไหว้มากที่สุดองค์หนึ่งของจีน อีกทั้งยังเป็นเทพที่ชาวจีนกราบไหว้เป็นองค์แรกของปีใหม่ (ตรุษจีน) เพื่อความเป็นสิริมงคลและความสุขสมหวังในทรัพย์สินสมบัติมากมายตลอดปี (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2552: 42)

เมื่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภได้เข้ามาสู่ญี่ปุ่น ก็ปรากฏอยู่ในเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ด หรือที่คนญี่ปุ่นเรียกกันว่า ชิชิฟุกุจิน (Shichi-Fukujin) เป็นการนำเอาความเชื่อที่ได้รับมาจากศาสนาพุทธแบบมหายานมาผสมผสานกับความเชื่อของคนญี่ปุ่นเพื่อทำให้คนญี่ปุ่นทั่วไปเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น เทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่นนั้นมีนามว่า บิชามอน จะปรากฏกายอยู่ในรูปของนักรบเช่นเดียวกับของจีน แต่มีใบหน้าที่สีฟ้า สวมเสื้อเกราะตามแบบญี่ปุ่น มีอาวุธครบครัน ในมือถือหอกและเจดีย์ ซึ่งหมายถึงความเป็นทหารและผู้เผยแพร่ศาสนา ชาวญี่ปุ่นส่วนใหญ่ต่างเชื่อกันว่าบิชามอนเป็นผู้ครอบครองทรัพย์มหาศาลและสามารถประสิทธิ์ประสาททรัพย์รวมถึงความ โชคดี (คอสมอส, 2544: 78) ชาวญี่ปุ่นมักจะนิยมเดินทางไปกราบไหว้เทพเจ้าแห่งความสุขในช่วงเทศกาลปีใหม่ เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล อีกทั้งของขวัญที่มอบให้แก่กันนั้นก็มักจะมีสัญลักษณ์ของเทพเจ้าทั้งเจ็ดองค์รวมอยู่ด้วยในลักษณะของการอวยพรหรือวัตถุมงคล

จากที่กล่าวไปข้างต้นนั้นแสดงให้เห็นว่าเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่นมีความเหมือนกันในแง่ของต้นกำเนิดคือเทพทั้งสององค์นั้นได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอินเดียเหมือนกัน อีกทั้งเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่นยังได้รับการสักการะบูชาในช่วงเทศกาลเดียวกันนั่นก็คือช่วงเทศกาลปีใหม่ จากนั้นเมื่อเทพทั้งสององค์ถูกนำมาผสมผสานกับความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละประเทศ จึงทำให้เกิดความแตกต่างเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียกชื่อ ด้านรูปลักษณะขององค์เทพเจ้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากต้นฉบับเช่น เทพเจ้าโชคลาภในประเทศจีนถูกผสมผสานกับความเป็นศาสนาเต๋า มีรูปลักษณะเป็นขุนนางหรือนักรบตามแบบฉบับตำนานการแต่งตั้งเทพเจ้าเรื่องห้องสินของจีน ในมือจะถือเงินหรือหีบทรัพย์สมบัติ ส่วนเทพเจ้าโชคลาภของญี่ปุ่นนั้นมีลักษณะใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ดูใจดี ซึ่งต่างจากของจีนและอินเดียที่มีใบหน้าที่เคร่งครึม ดู

นำเกรงขาม นอกจากนั้นองค์บิชามอนก็ยังคงความเป็นศาสนาพุทธแบบมหายานที่รับมาจากจีนเอาไว้ เห็นได้จากสิ่งของที่ถืออยู่ในมือนั้นก็คือเจดีย์ ซึ่งแสดงถึงความเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ศาสนา โดยญี่ปุ่นรับมาจากเทพเจ้าโตเหวินเทียนหวาง เป็นหนึ่งในสี่เทพจตุโลกบาลของจีนนั่นเอง จากความน่าสนใจดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยใคร่ศึกษาพัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากต้นกำเนิดคู่จีนและญี่ปุ่น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างทั้งในด้านการเรียกชื่อ ลักษณะรูปลักษณะ ตลอดจนความคิดความเชื่อที่มีต่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่น ซึ่งผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์ให้กับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภได้ศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากต้นกำเนิดคู่จีนและญี่ปุ่น
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่น

1.2 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาพัฒนาการและความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภ ซึ่งหมายถึงทั่วทุกวาระในอินเดีย องค์ไฉ่ซิงเอี้ยในจีน และเทพบิชามอนแทนในญี่ปุ่น

1.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภ
2. เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภทั้งเอกสารภาษาไทยและสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบ
4. เรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากต้นกำเนิดคู่จีนและญี่ปุ่น

2. ทำให้ทราบถึงความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่น

1.5 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.5.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภ

สมบัติ พลายน้อย (2555) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “เทวนิยาย” กล่าวถึง ประวัติตำนาน ตลอดจนความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบรรดาเทพของศาสนาฮินดู ในส่วนของเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้นได้กล่าวถึง พระกัเวร ซึ่งเป็นบุตรชายของพระวิศรเว (หรือวิศรพ) กับนางเทพวรรณณี เมื่อกัเวรเติบโตได้ลาพระบิดาเข้าไปบำเพ็ญตบะในป่า ออกข้าวอดน้ำกินแต่อากาศ จนพระพรหมและพระอินทร์ต้องหามาเยี่ยมเยียน พระพรหมได้ตรัสอนุญาตให้กัเวรขอพรได้ กัเวรจึงขอให้ตนมีฤทธิ์อำนาจครอบงำคนทั้งปวงและรักษาโลก พระพรหมจึงตอบตกลง และในขณะนั้นพระพรหมเองก็กำลังตั้งโลกบาลให้ครบทั้งสี่ทิศ เพียงแต่ยังขาดผู้รักษาทิศเหนือ จึงขอให้กัเวรเป็นผู้อยู่รักษาทิศเหนือ อีกทั้งยังขอให้เป็นที่เจ้าแห่งทรัพย์สมบัติอีกด้วย และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้กัเวรมีผู้เคารพอย่างแพร่หลาย เช่นในประเทศจีน ตามลัทธิมหายานของจีนกล่าวว่า เทพโลกบาลทิศเหนือมีชื่อว่า “โด้บุ๋น” แปลว่า ได้ยินทั่วไป มีลักษณะเป็นบริวารเหมือนกับกัเวร เพียงแต่กายนั้นจะเป็นสีดำ และถือดวงแก้วและงู ซึ่งตรงกันข้ามกับอินเดียที่ว่ากัเวรมีผิวกายขาว ส่วนในประเทศญี่ปุ่นนั้นเรียกกัเวรว่า “บิชะมอน หรือ ฟิสมอน” ตามรูปของญี่ปุ่นจะแต่งกายแบบนักรบ ถือทวนหรือขวาน บางแห่งว่าถือแก้วมณีหรือธงด้วย อีกทั้งยังเชื่อว่าบิชะมอนเป็นหนึ่งในสี่ที่รักษาพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา

สุรศักดิ์ ทอง (2553) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “สยามเทวะ” กล่าวถึง ประวัติและตำนานของเทพในศาสนาฮินดู ในส่วนของเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้นได้กล่าวถึง กัเวรที่บำเพ็ญตบะในป่าอยู่หลายพันปี จนทราบถึงพระพรหม พระพรหมจึงตรัสอนุญาตให้ขอพรได้ กัเวรจึงขอให้ตนมีฤทธิ์อำนาจในการปกครองคนทั้งปวงและรักษาโลก นอกจากนั้นพระพรหมยังแต่งตั้งให้กัเวรเป็นเทพจตุโลกบาลประจำทิศเหนือและให้เป็นเจ้าแห่งทรัพย์สมบัติ อีกทั้งประทานบุษบกให้เป็นพาหนะ และพรพิเศษให้มีชีวิตเป็นอมตะ ลักษณะของกัเวรนั้น เป็นพระยายักษ์รูปคนแคระ อ้วน ผิวกายขาว มีสามขาพิการขาโค้ง มีพื้น 8 ซี่ กายประดับอภรณ์ต่างๆอย่างเทวดา ทรงมงกุฎ มีอชวามักจะถือ

กลองอัญมณี มือซ้ายถือถุงเงินทองพาดบ่า ในส่วนอาวุธของกุเธรหรือท้าวเวสสุวรรณ ตามตำนานของชาวพุทธตันตระระบุว่า ท้าวเวสสุวรรณทรงมีอาวุธพิเศษที่เป็น 1 ใน 4 ของเทพอาวุธที่อำนาจร้ายแรงที่สุด นั่นก็คือคทาหรือตะบอง หากพระองค์ทรงพิโรธแล้วขว้างใส่หม้อยักษ์เหล่ากุมภัณฑ์หรือมนุษย์แล้ว ก็จะทำให้ตายเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังกล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับท้าวเวสสุวรรณว่า เมื่อบ้านใดมีคนคลอดบุตร จะทำขันต์ตรีนิสิงเหหรือเขียนรูปท้าวเวสสุวรรณแขวนไว้ในที่คลอดบุตร โดยมีคาถาเขียนอยู่รอบตัวรูปแม่ชื่ออยู่ด้านหลัง เพื่อป้องกันและคุ้มครองทารกที่คลอดใหม่ จากภัยอันตรายทั้งปวง ซึ่งความเชื่อนี้เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้เป็นพ่อแม่

วิวัฒน์ ประชาเรื่องวิทย์ (2551) แปลหนังสือเรื่อง “พงศาวดารจีนฮองสิน: เฟิง เลิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ์” กล่าวถึง การสถาปนาเทวดาของจีนซึ่งถูกประพันธ์ขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิง เป็นวรรณกรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวของมนุษย์ผู้อัญเชิญเทพยดา นักพรตและผู้วิเศษ ลงมาปราบอสูร มารร้ายบนโลกมนุษย์ เนื้อหาก่อถึงจักพรรดิโจ้วแห่งราชวงศ์ซางเสด็จไปไหว้ นางฟ้าหนึ่งวาที่วัด ครั้นเห็นรูปสลักนางดงงาม จึงได้เขียน โคลงกลอนล่องเก็นนางไว้บนผนังวัด นางฟ้าหนึ่งวาไม่พอใจจึงส่งเหล่าปีศาจมาล่อลวงพระเจ้าโจ้วให้ถึงแก่ความวิบัติ ในส่วนของเทพเจ้าโชคลาภนั้นในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึง ปี่กาน ซึ่งเป็นขุนนางที่ชื่อศักดิ์ของกษัตริย์โจ้ว ครั้นเห็นกษัตริย์โจ้วไม่ยอมปกครองบ้านเมือง มัวแต่ลุ่มหลงนารีนั้นก็คือปีศาจจึงจอกที่แปลงกายมา(นางฟ้าหนึ่งวาเป็นผู้ส่งปีศาจจิ้งจอกนี้มาเพื่อก่อกวนพระเจ้าโจ้ว) จึงหาวิธีที่จะกำจัดนางปีศาจ แต่ด้วยฤทธิ์และมารยาของนางที่มีมาก ทำให้ปี่กานกำจัดนางไม่สำเร็จ อีกทั้งยังโดนนางปีศาจจิ้งจอกสร้างกลอุบายหมายที่จะเอาชีวิตของปี่กานเพื่อแก้แค้น โดยออกอุบายว่าตนนั้นป่วยมีทางเดียวที่จะรักษาอาการป่วยนี้ได้ก็คือเอาหัวใจของปี่กานมาทำเป็นยาแล้วดื่ม ด้วยความที่กษัตริย์โจ้วลุ่มหลงนางมากต้องการที่จะรักษานางให้หายจากอาการป่วยจึงยอมทำตามคำบอกของนาง เมื่อปี่กานถูกควักหัวใจออกมาแต่กลับไม่ตายเพราะด้วยคาถาของเทวดา แต่อย่างไรก็ตามปี่กานก็กลายเป็นคนไร้หัวใจ ไม่รู้สึกยินดีในสิ่งใด รวมถึงทรัพย์สมบัติที่ตนมีก็ไม่อยากเก็บไว้จึงนำไปแจกจ่ายให้กับชาวบ้านด้วยเหตุนี้ทำให้ปี่กานถูกยกย่องให้เป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภ

จิตรา ก่อฉันทเกียรติ (2545) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “นิทานเทพเจ้าจีน” กล่าวถึง ตำนานเทพเจ้าโชคลาภว่ามีหลายแบบหลายชุด แต่ละตำนานก็มีความคิดความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป

เช่นตำนานเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่มีทั้งองค์บู๊และองค์บูน องค์บู๊นั้นตามตำนานในวรรณกรรมกร แต่งตั้งเทพเจ้าของโศกตงลิมกล่าวไว้ว่า เป็นขุนนาง ชื่อว่า ปี้ก้ง ในสมัยราชวงศ์ซาง เป็นคนที่มี ความซื่อตรง และจงรักภักดีต่อกษัตริย์อย่างมาก แต่แล้วก็ถูกพระสนมของกษัตริย์ซึ่งเป็นปีศาจ จึงจอกแปลงกายมากลั่นแกล้ง โดยการออกอุบายว่าตนป่วย มีทางเดียวที่จะรักษาให้หายได้ก็คือ นำ หัวใจของปี้ก้งมาทำเป็นยาแล้วดื่ม ด้วยความที่กษัตริย์หลงใหลพระสนมอย่างมาก จึงสั่งให้ทหารไป นำหัวใจของปี้ก้งมา ครั้นปี้ก้งถูกควักหัวใจออกมา แต่กลับไม่ตาย ด้วยความที่ตนไร้หัวใจและไร้ ความรู้สึก ไม่ยินดียินร้ายในสิ่งใด ลากยศเงินทองใดใดก็ไม่หนีก็อยากเก็บงำ จึงขนเอาเงินทองออกไป แจกจ่ายให้กับชาวบ้านจนสิ้นอายุไข ส่วนองค์บู๊นั้น กล่าววาคือ ขุนพลเตี้ยกมั่ง ที่บำเพ็ญเพียรอยู่ ในป่า จนทำให้มีวิชาอาคม มีฤทธิ์ที่กล้าแกร่ง สามารถสยบเสื่อให้เชื่องและใช้เป็นยาพาหนะ ด้วย ความที่ท่านเป็นขุนพลที่มีความสามารถ จึงถูกยกย่องให้เป็นเจ้าแห่งสงคราม อีกทั้งยังให้คุณในเรื่อง โชคลาภอีกด้วย

คอสมอส (2544) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “ตำนานเทพญี่ปุ่น” กล่าวถึง เทพเจ้าแห่งโชคลาภ ของญี่ปุ่น นั่นก็คือบิชามอน ซึ่งเป็นหนึ่งในเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดของญี่ปุ่น ประกอบด้วย ไค โทกุ เอบิสุ จุโรจิน บิชามอน ฟุคุโรกุจึ เบนเทน และโฮเต โดยเทพทั้ง7นี้ มีต้นกำเนิดมาจากอิทธิพล ความเชื่อที่ได้รับมาจากพุทธศาสนาหายาน รวมถึงอิทธิพลจากศาสนาฮินดู และลัทธิเต๋าของจีน จากนั้นจึงนำมาผสมกับความเชื่อของคนญี่ปุ่น จนกลายมาเป็นเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง7 ในส่วนของ บิชามอน กล่าวไว้ว่า เทพองค์นี้มีต้นกำเนิดมาจากพระไวศรารณ หรือพระเวสสุวรรณ ซึ่งเป็นราชา แห่งเทพผู้พิทักษ์ ผู้คนต่างเชื่อกันว่าบิชามอนเป็นผู้ครอบครองทรัพย์มหาศาล อีกทั้งยังสามารถ ประทานทรัพย์และความ โชคดีมาให้ รูปร่างของบิชามอนนั้น มีลักษณะเป็นนักรบ มีใบหน้าสีฟ้า แต่งกายชุดเกราะ และมีอาวุธมากมาย เช่น หอก และเจดีย์ ซึ่งหมายถึงความเป็นทหารและผู้เผยแพร่ ศาสนา

สุภัชชา วาสะศิริ (2556) เรียบเรียงบทความวิจัยเรื่อง “เทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดของ ญี่ปุ่น” กล่าวถึง เทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดองค์ของญี่ปุ่น ประกอบด้วย ไค โทกุ เอบิสุ จุโรจิน บิชา มอน ฟุคุโรกุจึ เบนเทน และโฮเต เทพบางองค์ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศจีน และบางองค์ก็ได้รับ อิทธิพลมาจากประเทศอินเดีย จากนั้นจึงนำมาผสมผสานกับความเชื่อของคนญี่ปุ่นเช่น ความเชื่อ

เรื่องหลักแห่งความผาสุกทั้งเจ็ด ได้แก่ ความมีอายุยืน ความมีโชค ความเป็นที่นิยม ความไม่มีอคติ ความเอื้อเฟื้อ ความมีเกียรติ และความไม่อาฆาตพยาบาท อีกทั้งยังมีความเชื่อในเรื่องของเลขมงคลของชาวญี่ปุ่นนั่นก็คือเลขเจ็ด จึงก่อให้เกิดเป็นเทพแห่งความสุขทั้งเจ็ดขึ้น นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่าเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ด ได้รับความเคารพนับถือจากคนญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปไหว้สักการะเทพเจ้าแห่งความสุขในช่วงเทศกาลปีใหม่ หรือการบูชาองค์เทพทั้งเจ็ดไว้ในบ้าน รวมถึงการพกเครื่องรางที่เป็นตัวแทนของเหล่าเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ด เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่คนญี่ปุ่นอีกด้วย

Kisama (2555) เขียนบทความเรื่อง “เทพเจ้าแห่งโชคลาภทั้ง 7 ของญี่ปุ่น” กล่าวถึง เจ็ดเทพเจ้าแห่งความสุข หรือคนญี่ปุ่นจะรู้จักกันในนาม Shichi-Fukujin ซึ่งประกอบไปด้วยเทพชาย 6 องค์ และเทพหญิงอีก 1 องค์ นั่นก็คือ ไคโกกุ อิบิสุ เบนเท็น ฟุคุโรกุ จูโรจิน บิชามง และโฮเต Shichi-Fukujin นั้นเกิดขึ้นจากแนวความคิดเกี่ยวกับคณะเทพโป๊ยเซียนของจีน เทพทั้ง 7 นี้ก็มีทั้งเทพที่รับมาจากศาสนาพุทธมหายาน, ลัทธิเต๋า และเทพพื้นเมืองของญี่ปุ่นปะปนกันไป ผู้เป็นคนต้นคิดให้นำคณะเทพทั้ง 7 องค์นี้มารวมกันนั่นก็คือพระภิกษุชาวญี่ปุ่นชื่อว่า เท็นเคอิ เป็นผู้คัดเลือกเทพต่างๆ ที่ได้รับความนิยมทั่วเกาะญี่ปุ่นมาถวายโชกุน โดกุคาวา อิเอฮาสึ เมื่อ พ.ศ.2166 เป็นเพราะว่าครั้งหนึ่งหลวงพ่อบุ๊เท็นเคอิได้แสดงปรัชญาแก่โชกุนไว้ว่า “หลักแห่งความผาสุกของมนุษย์โดยทั่วไปนั้นควรจะต้องประกอบด้วย 7 สิ่ง” คือ ความมีอายุยืน, ความมีโชค, ความนิยม, ความไม่มีอคติ, ความเอื้อเฟื้อ, ความมีเกียรติ และความไม่อาฆาตพยาบาท ด้วยคติความเชื่อเกี่ยวกับเทพแห่งโชคลาภทั้ง 7 องค์นี้ จึงทำให้มีการสร้างศาลเจ้าสำหรับเทพคณะนี้ขึ้น เพื่อให้ชาวญี่ปุ่นมาสักการะบูชาโดยเฉพาะในเทศกาลมงคลต่างๆ รวมทั้งวันขึ้นปีใหม่ด้วย

Tewaracha (2558) เขียนบทความเรื่อง “ไฉ่ซิงเอี้ย” กล่าวถึง เทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีน ชาวจีนโดยทั่วไปจะเรียกเทพเจ้าแห่งโชคลาภว่า “ไฉ่ซิงเอี้ย” (ไฉ่เสินเย่) เมื่อถึงวันขึ้น 2 ค่ำ เดือนอ้าย (ตามปฏิทินจีน) และวันที่ 22 เดือน 7 (ตามปฏิทินจีน) ของทุกปี นักธุรกิจชาวจีนจะนิยมนำเครื่องเช่น ไหว้ มาบูชาเทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ย สาเหตุที่ต้องไหว้ 2 ครั้ง ก็เพราะว่า เทพเจ้าไฉ่ซิงเอี้ยนั้นมี 2 องค์ คือ ไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊ มักจะเป็นรูปชายวัยกลางคน ใส่ชุดนักรบจีนโบราณ ประกอบด้วยชุดเกราะ หมวกขุนพล มือซ้ายถือกระบอง มือขวาถือเงินหยวน(หยวนเป่า) ใบหน้าดู มีพาหนะเป็นเสือโคร่ง

ลายพาดกลอนตัวใหญ่ ไฉชิงเอี๊ยงคังนี้ ชาวจีนที่บูชาเชื่อกันว่า มีพลาณาภาพให้คุณแก่ผู้บูชาในเรื่องของหนี้สิน ช่วยให้ผู้บูชาเก็บหนี้ได้ง่ายขึ้น ลูกหนี้ไม่คิดเบี้ยวให้เจ้าหนี้ต้องลำบากใจ นอกจากนี้ยังมีอนุภาพช่วย ดูแล และควบคุมบริวาร ตลอดจนลูกจ้างให้อยู่ในระเบียบวินัย มีความขยันในการทำงาน ดังนั้น ตามโรงงาน หรือบริษัทใหญ่ๆ จึงนิยมบูชา ไฉชิงเอี๊ยงคังนี้ ด้วยความเชื่อที่ว่า จะช่วยดูแลคนทำงาน ตลอดจนเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าของกิจการ นอกจากนี้ บรรดาข้าราชการ ทหาร หรือตำรวจ (ของจีน) ล้วนนิยมบูชาเช่นไหว้ ไฉชิงเอี๊ยงคังนี้ เพราะช่วยดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีจำนวนมากนั่นเอง ส่วนไฉชิงเอี๊ยงคังนี้ มักจะเป็นรูปของชายในชุดขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของจีนโบราณ สวมหมวกมีปีกออกไป 2 ข้างคล้ายๆ กับหมวกของเทพ ลก (หมายถึง สก ลก ชิว) ชุดขุนนางจีนชั้นผู้ใหญ่ครบเครื่อง ทั้งเสื้อนอกใน มือทั้งสองข้างจะถือแผ่นผ้าจารึกอักษร ที่เคลื่อนออกเป็นอักษรมงคลหรือคำอวยพรที่เป็นสิริมงคลแก่ผู้บูชา ชาวจีนเชื่อว่า ไฉชิงเอี๊ยงคังนี้สามารถคลบนาค หรือช่วยเหลือให้ผู้ที่บูชามิ โชคมีลาภ ตลอดจนมีความมั่งคั่งร่ำรวย โชคลาภที่ได้มาจากรายได้พิเศษ ไม่ใช่รายได้ประจำ (เงินเดือนหรือเงินค่าขายตามปกติ) ไฉชิงเอี๊ยงคังนี้ นี้มีอนุภาพหรือให้คุณทางด้านเงินทอง หรือทรัพย์สิน ตลอดจน โชคลาภต่างๆ ทำให้ผู้บูชาประสบความสำเร็จ ลูกค้าให้ความเชื่อถือ

1.5.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในจีนและญี่ปุ่น

พรพรรณ จันทรโรนานนท์ (2546) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “วิถีจีน” กล่าวถึง ศาสนาในจีนว่า ศาสนาที่ได้รับความนิยมคือ ศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธ และศาสนาขงจื้อ ศาสนาเต๋าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ของจีน ซึ่งเกิดจากความเชื่อดั้งเดิมรวมกับความเชื่อเรื่องฟอมหดมอผี ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ตะวันออก(ค.ศ. 25-ค.ศ.220) จางเต๋าหลินได้เริ่มก่อตั้งศาสนาเต๋าคืน โดยทำตัวเป็นผู้ประกอบพิธีขจัดภูตผีปีศาจ และสิ่งเลวร้ายทั้งปวง พร้อมทั้งรวมปาฏิหาริย์จากเทพเจ้าและเขียนทั้งหลายเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บ จึงทำให้ศาสนาเต๋าคือที่รู้จักกันทั่วไป ส่วนศาสนาพุทธในจีนนั้น เป็นศาสนาพุทธนิกายมหายานที่แพร่กระจายมาจากอินเดีย โดยผ่านเอเชียกลาง เข้าสู่ประเทศจีนในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยพระเจ้าฮั่นหมิงตี้ (ค.ศ.58-ค.ศ.75) ส่งทูตชื่อจางเชียนไปยังประเทศอินเดีย เพื่อนำศาสนาพุทธเข้ามาเผยแพร่ในประเทศจีน แต่จางเชียนไปได้เพียงเอเชียกลางก็ได้พบกับพระภิกษุ กาศยปมาดังกะ และพระธรรมรักษา จางเชียนจึงนิมนต์มายังประเทศจีน และได้สร้างวัดทางพุทธศาสนาขึ้น จึงทำให้นับตั้งแต่นั้นมาศาสนาพุทธได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศจีน ส่วนลัทธิขงจื้อนั้นเกิดในสมัยชุนชิว

(ก่อนค.ศ.770-ก่อนค.ศ.481) คำสอนของขงจื้อที่ติดตรึงอยู่ในความทรงจำของชาวจีนนั้นก็คือ การยึดมั่นในเรื่องคุณธรรม ความกตัญญู และสัจธรรม คำสอนดังกล่าวได้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวันของชาวจีนมาโดยตลอด ความเชื่อของทั้งสามศาสนานั้นล้วนมีความสำคัญกับชาวจีนอย่างมากจึงทำให้มีการผสมผสานกันเกิดขึ้น ในสมัยราชวงศ์หมิง(ค.ศ.1368- ค.ศ.1661) ได้มีการสร้าง “ศาลซานเจี้ยวถั่ง” ขึ้น ซึ่งแปลว่า ศาลที่สร้างขึ้นจากคำสอนของสามศาสนา นั่นก็คือ ศาสนาเต๋า ศาสนาพุทธ และศาสนาขงจื้อ

เจ แกร์ (2507) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “นานาศาสนา” กล่าวถึง ศาสนาซินโตในประเทศญี่ปุ่น ว่าเป็นศาสนาที่เก่าแก่ เป็นศาสนาที่ไม่ยุ่งยาก ไม่มีคัมภีร์ ไม่มีพระประจำศาสนา สอนให้ผู้คนเคารพในธรรมชาติ เช่นดวงดาว ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น เพราะเชื่อว่าในธรรมชาติล้วนมีวิญญาณสถิตอยู่ จึงทำให้คนญี่ปุ่นเคารพบูชาธรรมชาติและรักธรรมชาติ อีกทั้งยังสอนให้บูชาจักรพรรดิ เพราะเชื่อว่าจักรพรรดินั้นเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากพระอาทิตย์ นอกจากนี้ในหนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึง กฎบูชิโด ซึ่งเป็นการรวมคำสอนของศาสนาขงจื้อกับศาสนาซินโตเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่ง บูชิโด หมายความว่าจรรยาของนักรบ ในญี่ปุ่นนั้นชนชั้นนักรบถือเป็นชนชั้นที่มีเกียรติ เป็นวีระบุรุษของประเทศ และนักรบที่คืนนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎบูชิโด เช่น สุภาพชนจะต้องสุภาพ กล่าวหาญ ต้องแสวงหาปัญญา และต้องรักการศึกษา

1.5.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อของคนจีนและญี่ปุ่น

กิ่งดาว ไตรยสุนันท์ (2553) แปลหนังสือเรื่อง “สิ่งมงคลญี่ปุ่น” กล่าวถึง ความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่มีต่อสิ่งของมงคล ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของที่ใช้ในบ้าน เช่นไม้กวาด คนญี่ปุ่นเชื่อว่า ในไม้กวาดนั้นมีเทพเจ้า “ฮาฮาอิงามิ” สถิตอยู่ เป็นเทพเจ้าแห่งการให้กำเนิดบุตร ชาวญี่ปุ่นมักจะนำไม้กวาดมาลูบท้องของหญิงมีครรภ์ และยังนำก้านไม้กวาดมาเสียบผม เพราะเชื่อว่าจะทำให้คลอดบุตรง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้สิ่งของมงคลของญี่ปุ่นยังรวมถึง เครื่องประดับ ของพกติดตัว เครื่องเช่นไห้ว หรือแม้กระทั่งอาหาร ล้วนเป็นสิ่งมงคลที่สะท้อนความคิดความเชื่อของคนญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี อีกทั้งคน

ญี่ปุ่นยังเชื่อว่า สิ่งที่ดีเป็นมงคลที่สุดนั้นไม่ใช่วัตถุหรือสิ่งของเพียงแต่คือ “การมีชีวิตอยู่” นั่นถือว่าเป็นสิ่งมงคลที่แท้จริง

ฟรีน้า บลูมฟิลด์ (2532) เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “ความเชื่อชาวจีน” กล่าวถึง ความเชื่อของชาวจีนที่มีต่อสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า หลักฮวงจู้ การพยากรณ์ชีวิต การรักษาคนป่วย เทศกาลประจำปี มารยาทชาวจีนและอาหาร ในส่วนของความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้านั้นได้กล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับเทพเจ้าหรือพระที่นับถือนั้นมีลักษณะคล้ายกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้บริโภครวม คือผู้บริโภคมองต้องการสิ่งที่ดีที่สุดจากเงินที่ได้เสียไปไม่เช่นนั้นอาจจะไปเลือกสิ่งอื่นแทน ถึงแม้ว่าเทพเหล่านั้นจะมีความสำคัญแต่ก็เป็นความสำคัญในเฉพาะด้านเฉพาะกรณี ชาวจีนถือว่าเทพของพวกเขาแม้จะมีอำนาจแต่ก็สามารถถูกคิดสินบนถูกหลอกล่อให้ทำอะไรก็ได้ตามแต่พวกเขาต้องการ เช่นเทพในห้องครัวซึ่งมักวางไว้บนหิ้งบูชาประจำบ้านจะถูกเอาน้ำผึ้งทาริมฝีปากในวันก่อนวันตรุษจีน เพราะเชื่อกันว่าในคืนนั้นเทพองค์นี้จะเสด็จขึ้นสู่สวรรค์เพื่อบอกเล่าเรื่องของครอบครัว น้ำผึ้งจะทำให้เทพองค์นี้พูดถึงแต่สิ่งที่ดีของทุกคนในบ้าน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการนับถือผีวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ต่างๆของคนจีนในชนบท ซึ่งจะได้รับค่านิยมในการนับถือมากกว่าเทพเจ้า เนื่องจากวิถีชีวิตของคนในชนบทจะอยู่กับธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ จึงนับถือธรรมชาติมากกว่า เช่นวิญญาณแห่งพื้นธรณี หินที่มีรูปร่างประหลาด หรือต้นไม้ใหญ่เก่าแก่ สิ่งเหล่านี้คนในชนบทเชื่อว่ามีวิญญาณประจำสิงอยู่ทั้งสิ้นจึงให้ความเคารพนับถือ

2. ผลการวิจัย

2.1 พัฒนาการเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากต้นกำเนิดผู้จีนและญี่ปุ่น

เทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่นล้วนมีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นต้นกำเนิดรากอารยธรรมที่สำคัญของโลก จากนั้นความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภจึงได้ขยายไปยังประเทศต่างๆ โดยมีลัทธิและศาสนาเป็นตัวกลางในการเผยแพร่ความเชื่อดังกล่าว ดังนั้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากต้นกำเนิดสู่ประเทศจีนและญี่ปุ่น ผู้วิจัยจึงได้แบ่งช่วงพัฒนาการของเทพเจ้าแห่งโชคลาภออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

2.1.1 ระยะเวลาที่1 พัฒนาการเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากอินเดียเข้าสู่จีน

เทพเจ้าแห่งโชคลาภเดิมก็คือท้าวภูเวร ของศาสนาฮินดูในประเทศอินเดีย โดยปรากฏในคัมภีร์ปุราณะ ซึ่งเป็นคัมภีร์เก่าแก่ของชาวฮินดู กล่าวถึงตำนานการเกิดโลก เทวดา มนุษย์ ตลอดจนสิ่งต่างๆ กล่าวว่าท้าวภูเวรเป็นเทพผู้พิทักษ์ทรัพย์สินและเป็นราชาของเหล่ายักษ์ รวมถึงเป็นหนึ่งในสี่ท้าวจตุโลกบาลที่ปกครองทิศเหนือ ลักษณะรูปร่างเป็นยักษ์มีกายสีขาว มือขวาถือกลองอัญมณี มือซ้ายถือถุงเงินทองพาดบ่า

ต่อมาคติความเชื่อเกี่ยวกับท้าวภูเวรก็ได้ส่งต่อมายังพระพุทธศาสนา ในราวพุทธศตวรรษที่8 จากท้าวภูเวรเทพเจ้าในศาสนาฮินดูก็ถูกทำให้กลายมาเป็นท้าวชมพู หรืออีกนามหนึ่งก็คือท้าวเวสสุวรรณของศาสนาพุทธ ลักษณะรูปร่างนั้น มีรูปกายอวบอ้วน ใบหน้าตาคุดันเพราะคือเจ้าแห่งยักษ์ ในมือขวาถือร่ม และในมือซ้ายถือพังพอนหรือบิภคพังพอนไว้เพื่อให้พังพอนอำพาทายแก้วแหวนเงินทองออกมา อันเป็นเคล็ดลับโบราณที่กล่าวว่า ทรัพย์สมบัติทั้งพื้นพิภพล้วนแต่อยู่ในผืนดิน แก้วแหวนเงินทองของมีค่าล้วนแล้วเกิดจากพื้นปฐพีทั้งสิ้น ผู้มีหน้าที่เฝ้าทรัพย์เหล่านั้นก็คืองู เจ้าแห่งเมืองบาดาล ดังนั้นสัตว์ที่แก้เคล็ดกับงูได้ก็คือพังพอนนั่นเอง (ศุภครุต, 2559: Web Site)

เมื่อศาสนาพุทธรับเอาท้าวภูเวรจากฮินดูเข้ามา ก็ยังคงสถานะและคุณสมบัติเดียวกัน นั่นก็คือ ผู้เป็นราชาแห่งยักษ์ เป็นเทพผู้เฝ้าทรัพย์ และเป็นเทพแห่งความร่ำรวยเช่นเดียวกับท้าวภูเวร แต่ก็ได้นำความเป็นพุทธศาสนาผสมลงไปในตัวเทพเจ้าด้วยเช่นกัน ในคัมภีร์สาธนมาลาของศาสนาพุทธนิกายมหายาน ลัทธิวัชรยาน กล่าวถึงท้าวภูเวรว่ามีหน้าที่เป็นทั้งธรรมบาล คือผู้มีตำแหน่งเทียบเท่าพระโพธิสัตว์ มีหน้าที่ทำสงครามปราบปรามปีศาจและยักษ์มารต่างๆ ซึ่งเป็นศัตรูต่อพระพุทธศาสนา และทรงเป็นโลกบาล (มีชื่อว่า เวสสุวรรณ หรือ ไวสรวิณ) คือ เทพผู้มีหน้าที่ปกป้องทิศเหนือ อยู่บนเขาพระสุเมรุซึ่งเป็นศูนย์กลางของจักรวาลและคอยเฝ้าคอยดูแลทางเข้าสวรรค์ (ดินแดนสุขาวดี) ดังนั้นตามวัดหรือศาสนสถานต่างๆ มักจะมีท้าวจตุโลกบาล4องค์ยืนเฝ้าอยู่หนึ่งในนั้นก็คือท้าวเวสสุวรรณ ผู้คอยทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองผู้ที่มาปฏิบัติธรรมให้พ้นจากพวกภูติผีปีศาจ (จอมขมังเวทย์, 2559: Web Site)

เมื่อความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้นได้ขยายเข้ามาสู่ประเทศจีน โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นสื่อกลาง โดยเริ่มแรกนั้นเข้ามาในนามของหนึ่งในสี่ท้าวจตุโลกบาลของศาสนาพุทธ โดยภาษาจีนเรียกว่า โดเหวินเทียนหวาง (多闻天王) นั่นก็คือท้าวภูเวรหรือท้าวเวสสุวรรณนั่นเอง ทำหน้าที่ปกครองทิศเหนือ และเป็นเทพแห่งทรัพย์สิน มีรูปร่างเป็นยักษ์แต่งกายชุดนักรบ มือข้างหนึ่งถือเจดีย์ ส่วนมืออีกข้างหนึ่งถือร่ม ดังหลักฐานที่ปรากฏในสมัยราชวงศ์ถัง ที่วัดม้าขาว ซึ่งเป็นวัดพระพุทธศาสนาแห่งแรกของจีน ปรากฏทวารบาลทั้ง4องค์ ที่ด้านซ้ายและด้านขวาของ

ประติมากรรมคอยทำหน้าที่รักษาผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้นั่งสมาธิ และป้องกันมิให้สิ่งชั่วร้ายเข้ามาสู่บริเวณสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ (ษณอนงค์ คำแสนทวี, 2559: Web Site)

ภาพที่1 ท้าวภูเวร ศิลปะหินทรายสมัยคุปตะ
ที่มา: <http://collections.vam.ac.uk/item/O66633/kubera-figure-unknown/>

ภาพที่2 ท้าวชมพูทองของทิเบต
ที่มา: <http://www.exoticindiaart.com/product/sculptures/kubera-EJ61/>

ภาพที่3 โตเหวินเทียนหวาง

ที่มา: <http://www.86foxiang.com/93.html>

2.1.2 ระยะเวลาที่2 พัฒนาการเทพเจ้าแห่งโชคลาภในจีน

เทพเจ้าแห่งโชคลาภได้เข้ามายังประเทศจีนในฐานะของท้าวจตุโลกบาลตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังเป็นต้นมาโดยผ่านทางศาสนาพุทธ ในระยะแรกนั้นชาวจีนยังคงไม่คุ้นชินกับเทพเจ้าของศาสนาพุทธ เพราะมองว่าศาสนาพุทธนั้นเป็นศาสนาของต่างชาติ อีกทั้งชาวจีนก็มีศาสนาท้องถิ่นของตนเอง นั่นก็คือศาสนาขงจื้อกับเต๋า จึงทำให้ท้าวจตุโลกบาลยังไม่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวจีนสักเท่าใดนัก ต่อมาภายหลังศาสนาพุทธเริ่มมีอิทธิพลกับชาวจีนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากมีลัทธิธรรมที่

ละเอียดลึกซึ่งและครอบคลุมกว้างขวาง จึงทำให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนชาวจีน รวมถึงมีการบูชาเทพเจ้าของศาสนาพุทธมากยิ่งขึ้น จึงเกิดการผสมผสานความเชื่อของศาสนาพุทธกับศาสนาดั้งเดิมของจีนนั่นก็คือลัทธิขงจื๊อกับเต๋า จนกระทั่งในสมัยราชวงศ์หมิง(ราวพุทธศตวรรษที่1550) ความเชื่อเรื่องของเทพเจ้าของทั้งสามศาสนาได้ปะปนกันในหมู่ชาวบ้าน จึงเกิดกระบวนการรับเอาเทพเจ้าของศาสนาพุทธมาปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นเทวดาของจีนอย่างสมบูรณ์เกิดขึ้น โดยการอ้างตำนานประวัติศาสตร์ สร้างตำนานยกย่องวีรบุรุษที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์จีนขึ้นเป็นเทพเจ้า เพื่อให้เทพเจ้ากับคนจีนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภ เดิมทีก็คือท้าวชมพูโลกหรือท้าวเวสสุวรรณในศาสนาพุทธ จากนั้นก็ได้ถูกทำให้กลายเป็นเทวดาของจีนโดยผ่านวรรณกรรมเรื่องห้องสิน ในวรรณกรรมเรื่องนี้กล่าวไว้ว่า เทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนมี2องค์ด้วยกันคือ ไฉ่ซิงเอี้ยองค์บุ๋นและไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊ (จิตรรา ก่อนนันทเกียรติ, 2545: 101)

ไฉ่ซิงเอี้ยองค์บุ๋นคือขุนนางชื่อปี้กั้ง เป็นขุนนางที่ซื่อสัตย์ เมื่อครั้งยังมีชีวิตมักจะนำทรัพย์สินของตนไปแจกจ่ายให้กับชาวบ้านโดยไม่เลือกว่าจนหรือรวย เมื่อตายไปจึงถูกยกย่องให้เป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภ ลักษณะรูปลักษณ์เป็นชายชราหนวดเคราดำ สวมใส่ชุดขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของจีนโบราณ สวมหมวกที่มีปีก2ข้างคล้ายๆกับหมวกของเทพเจ้าลก(ฮก ลก ซิ้ว) มือข้างหนึ่งจะถือเงินเงินโบราณที่เรียกว่า หยวนเป่า(จ้วนป้อ) ซึ่งเป็นเงินเงินในสมัยก่อน ส่วนมืออีกข้างหนึ่งจะถือม้วนผ้าที่เคลือบเป็นคำจารึกอภิมงคลว่า “เจาไฉ่จิ้นเป่า” (招财进宝) แปลว่า “กวักเงินกวักทอง”

ส่วนไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊นั้นในวรรณกรรมกล่าวว่า คือขุนนางชื่อเจ้ากงหมิง เป็นขุนนางที่มีฐานะร่ำรวย มีความซื่อสัตย์และมีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อผู้ยากไร้ ด้วยความที่เจ้ากงหมิงเป็นขุนนางที่ดี จึงมักถูกขุนนางคนอื่นกลั่นแกล้ง ทำให้เจ้ากงหมิงลาออกจากการเป็นขุนนางและปลีกตัวเข้าป่าบำเพ็ญเพียรตามหลักธรรมของลัทธิเต๋า จนกระทั่งบรรลุธรรมขั้นสูงสุด จึงได้เป็นเทพอยู่บนสวรรค์ ไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊มักจะปรากฏในรูปของชายวัยกลางคนหนวดเคราดำ หน้าตาคร่ำคร่า นัยน์ตาดมิงทิง ใส่ชุดนักรบจีนโบราณ สวมชุดเกราะและสวมหมวกขุนพล มือข้างหนึ่งถือกระบี่วิเศษ(บ้างว่าถือกระบอง) มืออีกข้างหนึ่งถือเงินเงินโบราณที่เรียกว่า หยวนเป่า(จ้วนป้อ) และจะประทับนั่งบนหลังเสือโคร่งลายพาดกลอน

ดังนั้นตั้งแต่ราชวงศ์หมิงเป็นต้นมา ชาวจีนจึงนิยมนับถือไฉ่ซิงเอี้ยในฐานะเทพเจ้าแห่งโชคลาภ โดยชาวจีนจะนิยมกราบไหว้ไฉ่ซิงเอี้ยตั้งแต่วเวลา 23:00 นาฬิกาของคืนวันสุดท้ายของปี จนกระทั่งถึงเวลา 24:59 นาฬิกา ของวันแรกของปีใหม่จีน ซึ่งถูกชั่วนและเวลานั้นจะ

เปลี่ยนแปลงไปทุกปี ส่วนเครื่องสักการะบูชาเทพเจ้าโชคลาภจะประกอบด้วยสิ่งของมงคลและอาหารมงคล เช่น อาหารเจแห้งอย่าง ขนมสาครุฑที่ หรือขนมจันอับ น้ำชาที่ ส้มรส รวมถึงมีการคูทิต่างที่จะกราบไหว้บูชาเทพเจ้า เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและเสริมสร้าง โชคลาภแก่ผู้บูชาตลอดทั้งปีใหม่

นอกจากการบูชาเทพเจ้าแห่งโชคลาภในวันตรุษจีนแล้ว ในปัจจุบันเทพเจ้าแห่งโชคลาภหรือไฉ่ซิงเอี้ยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ชาวจีน หรือแม้กระทั่งคนไทยเชื้อสายจีนที่ประกอบกิจการค้าขาย ก็มักจะนิยมบูชารูปปั้นไฉ่ซิงเอี้ยไว้ตามร้านค้าหรือสถานที่ประกอบกิจการ เพราะเชื่อว่า ท่านจะช่วยให้อกิจการเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า เป็นที่นิยมในหมู่ลูกค้า ตลอดจนให้ความมั่งคั่งร่ำรวยโชคลาภที่นอกเหนือจากรายได้ประจำ จึงทำให้ไฉ่ซิงเอี้ยเป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่ได้รับความนิยมมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ของความมงคลอีกด้วย

ภาพที่ 4 ไฉ่ซิงเอี้ยองค์ปุ่น

ที่มา: <http://mypaper.pchome.com.tw/0286869143/P7>

ภาพที่ 5 ไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊

ที่มา: http://money.591hx.com/article/2011-08-23/0000059629s_6.shtml

2.1.3 ระยะที่ 3 พัฒนาการเทพเจ้าแห่งโชคลาภจากจีนเข้าสู่ญี่ปุ่น

เทพเจ้าแห่งโชคลาภได้แพร่ขยายจากจีนเข้ามาสู่ญี่ปุ่นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 6 โดยผ่านทางพระพุทธศาสนานิกายมหายาน โดยปรากฏในฐานะหนึ่งในสี่ท้าวจตุโลกบาลของญี่ปุ่น มีนามว่า ทะมงเทน โดยยังคงรับเอาสถานะและคุณสมบัติของเทพเจ้าจากศาสนาพุทธนิกายมหายานที่

รับมาจากจีน นั่นก็คือเป็นเทพผู้พิทักษ์สวรรค์ด้านทิศเหนือ รวมถึงเป็นผู้พิทักษ์พระพุทธศาสนา และคอยปกป้องพระพุทธเจ้าขณะที่พระองค์ทรงแสดงธรรมเทศนา นอกจากนี้เทพะมงเทนยังเป็นเทพแห่งทรัพย์และความมั่งคั่ง รวมถึงเป็นเทพแห่งการปกป้องเมืองหลวงและขับไล่ศัตรูสิ่งชั่วร้ายจากภายนอก เทพะมงเทนได้รับความนิยมอย่างมากในประเทศญี่ปุ่นเนื่องจากท่านมีความสามารถในหลายๆด้าน จึงทำให้ต่อมามีการบูชาเทพะมงเทนองค์เดี่ยวๆเกิดขึ้น เมื่อเทพะมงเทนถูกบูชาองค์เดี่ยวๆจะเรียกว่า บิซามอนเทน แต่เมื่อรวมอยู่กับท้าวจตุโลกบาลองค์อื่นๆจะเรียกว่า เทพะมงเทน นั่นเอง (Mark Schumacher, 2559: Web Site)

นอกจากนี้ตามความเชื่อของชาวญี่ปุ่นยังนับถือบิซามอนเทนในฐานะเทพแห่งสงคราม เนื่องจากว่าท่านมีความสามารถในการป้องกันศัตรูและสิ่งชั่วร้าย ในบันทึก The Azuma Kagami ซึ่งเป็นบันทึกเหตุการณ์เล่มสำคัญของญี่ปุ่นในช่วงสมัยคามาคุรา(ค.ศ.1180 – ค.ศ.1266) ได้บันทึกไว้ว่า ก่อนที่มินาโมโตะ โยริโทโม จะกระทำสงครามกับไทระ โน คิโยโมนิ ซึ่งเป็นศัตรูคู่อาฆาต เขาได้อธิษฐานต่อบิซามอนเทน เพื่อขอความช่วยเหลือในการสู้รบกับศัตรูของเขาในครั้งนั้น (สุภัชชา วาสะศิริ, 2556: 11)

รูปลักษณะของเทพะมงเทนและบิซามอนเทนจะปรากฏอยู่ในรูปของนักรบชายสวมชุดเกราะ หน้าดาคร้าย (ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากท้าวจตุโลกบาลของจีน) ในมือข้างหนึ่งถือหอกหรือกระบอง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการขจัดความชั่วร้ายและปราบปรามศัตรูของพระพุทธศาสนา ส่วนมืออีกข้างหนึ่งถือเจดีย์(เทพะมงเทนจะถือเจดีย์ในมือข้างขวา ส่วนบิซามอนเทนจะถือเจดีย์ในมือข้างซ้าย) ซึ่งหมายถึงสมบัติอันศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธศาสนา นอกจากนี้เทพะมงเทนและบิซามอนเทนบางองค์จะปรากฏในท่าทางที่กำลังยื่นเหยียบปีศาจ เพื่อแสดงถึงเทพผู้มีความสามารถในการกำจัดปีศาจและสิ่งชั่วร้ายอีกด้วย

ภาพที่ 6 ทะมงเท็น

ที่มา: <http://www.onmarkproductions.com/html/slideshows/tamonten-nara-national-museum-5-BIG.jpg>

ภาพที่ 7 บิชามอนเท็น

ที่มา : <http://www.onmarkproductions.com/html/bishamonten.shtml>

2.1.4 ระยะที่ 4 พัฒนาการเทพเจ้าแห่งโชคลาภในญี่ปุ่น

ชาวญี่ปุ่นนับถือบิชามอนเท็นในฐานะของท้าวจตุโลกบาลและเทพแห่งสงคราม จนกระทั่งในศตวรรษที่ 15 บิชามอนเท็นได้ถูกนำมารวมอยู่ในเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง 7 ของญี่ปุ่น หรือที่คนญี่ปุ่นเรียกกันว่า ชิชิฟุกุจิน (Shichi-Fukujin) เป็นการนำเอาความเชื่อที่ได้รับมาจากศาสนาพุทธแบบมหายานมาผสมผสานกับความเชื่อของคนญี่ปุ่นเพื่อทำให้คนญี่ปุ่นทั่วไปเข้าถึงได้ง่ายยิ่งขึ้น ผู้ที่เป็นคนค้นคิดให้นำคณะเทพทั้ง 7 องค์นี้มารวมกัน คือพระภิกษุชาวญี่ปุ่นชื่อว่า เท็นเคอิ (Tenkei) เป็นผู้คัดเลือกเทพต่างๆ ที่ได้รับความนิยมทั่วเกาะญี่ปุ่นมาถวายโชกุน โดกุกาวา อิเอฮาสึ (Tokugawa Ieyasu) เนื่องจากครั้งหนึ่งหลวงพ่otenten ได้แสดงปรัชญาแก่โชกุนไว้ว่า “หลักแห่งความสุขของมนุษย์โดยทั่วไปนั้นควรประกอบด้วย 7 สิ่ง” คือ ความมีอายุยืน, ความมีโชคดี, ความนิยม, ความไม่มีอคติ, ความเอื้อเฟื้อ, ความมีเกียรติ และความไม่อาฆาตพยาบาท ดังนั้นโชกุน โดกุกาวาจึงได้ให้พระภิกษุเท็นเคอิ คัดเลือกเทพเจ้า 7 องค์เพื่อเป็นตัวแทนของคุณงามความดีทั้ง 7 ประการดังกล่าว (Anngle, 2559: Web Site)

เทพเจ้าทั้ง7องค์ที่ถูกคัดเลือกมาหนึ่งในนั้นก็คือบิชามอนเทน ซึ่งเป็นตัวแทนของความมีเกียรติ เนื่องจากบิชามอนเป็นเทพแห่งสงครามและเป็นเทพนักรบผู้มีเกียรติ นอกจากนี้ชาวญี่ปุ่นยังยกย่องบิชามอนเทนให้เป็นเทพแห่งทรัพย์สมบัติอีกด้วย กล่าวกันว่าท่านเป็นเทพที่มั่งคั่งร่ำรวย ท่านสามารถประทาน โชคลาภทั้ง 10 ประการ และทรัพย์สินเงินทองของมีค่าตามความต้องการของผู้บูชา รูปลักษณะของบิชามอนเทนในฐานะของเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้นมีลักษณะเหมือนเดิมทุกประการ คือสวมเสื้อเกราะแบบนักรบ ในมือข้างขวาทือหอกหรือกระบอง ส่วนมือข้างซ้ายถือเจดีย์ เพียงแต่การถ่ายทอดลักษณะเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง7 มักจะเป็นในรูปแบบของภาพวาดการ์ตูน จึงทำให้ใบหน้าของบิชามอนเทนรวมถึงเทพองค์อื่นๆในเทพแห่งความสุขทั้ง7 มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส ดูใจดี เพื่อให้ชาวญี่ปุ่นทั่วไปสามารถบูชาและเข้าถึงได้โดยปราศจากความกลัวในเรื่องรูปลักษณะของเทพเจ้า (The 19th Ronin, 2559: Web Site)

ดังนั้นตั้งแต่มีการรวมเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง7องค์ขึ้น ชาวญี่ปุ่นจึงได้นับถือบิชามอนเทนในฐานะของหนึ่งในเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง7 ผู้เป็นเทพแห่งโชคลาภประทานทรัพย์สินเงินทองให้แก่ผู้บูชา ชาวญี่ปุ่นมักจะนิยมเดินทางไปกราบไหว้บิชามอนเทนตามวัดต่างๆที่มีรูปปั้นของท่านประดิษฐานอยู่ โดยเฉพาะในเทศกาลมงคล รวมถึงวันขึ้นปีใหม่(สากล) โดยจะมีประเพณีที่เรียกว่า ชิชิฟูกุจินเมงุริ เป็นการเดินทางไปสักการะเทพแห่งความสุขทั้ง7 เพื่อขอพรจากเทพเจ้าต้อนรับปีใหม่ โดยชาวญี่ปุ่นจะเดินทางไปสักการะเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดตามวัดต่างๆภายในเวลา7วัน หรือ15วันนับจากวันขึ้นปีใหม่ เพราะจะได้รับเครื่องรางนำโชคที่มีรูปวาดของเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดที่วัดหรือศาลเจ้าต่างๆเตรียมไว้ให้ อีกทั้งของขวัญปีใหม่ที่คุณญี่ปุ่นนิยมมอบให้แก่กันก็มักจะมีเทพแห่งโชคลาภปรากฏรวมอยู่ด้วยในลักษณะของการ์ดอวยพรหรือวัตถุมงคล เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลและเสริมสร้างโชคลาภให้แก่ผู้รับ

นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการนำเทพเจ้าแห่งโชคลาภมาปรากฏในรูปแบบของการ์ตูนอนิเมะซึ่งเป็นการ์ตูนที่ได้รับความนิยมในหมู่วัยรุ่นญี่ปุ่น เช่นเรื่อง “โนรางามิ” (เทวดาขจร) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเทพเจ้าชินโต หนึ่งในนั้นก็คือบิชามอน ปรากฏอยู่ในรูปของเทพนักรบหญิงที่มีความแข็งแกร่งน่าเกรงขาม มีอาวุธคู่กายที่มีพลังร้ายแรง ซึ่งตรงตามความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นที่นับถือบิชามอน ในฐานะเทพแห่งสงคราม การที่นำเทพเจ้ามาอยู่ในการ์ตูนนี้ก็เพื่อ

กระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้คนทั่วไปโดยเฉพาะเด็กและวัยรุ่นสามารถเข้าถึงและรู้จักเทพเจ้าผ่านการดูการ์ตูนอนิเมะ จึงทำให้เทพเจ้าเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์มากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 8 บิซามอนเทน

ในฐานะเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง 7

ที่มา: <http://www.marumura.com/tale/?id=2401>

ภาพที่ 9 บิซามอนเทน ในเรื่อง Noragami

ที่มา: [https://www.pinterest.com/pin/](https://www.pinterest.com/pin/523121312946378246/)

523121312946378246/

2.2 เปรียบเทียบความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่น

เทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่นมีต้นกำเนิดมาจากประเทศอินเดียเหมือนกัน จากนั้นเมื่อเทพทั้งสององค์เข้ามายังจีนและญี่ปุ่นก็ถูกนำมาผสมผสานกับความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละประเทศ จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันเกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเทพเจ้าแห่งโชคลาภทั้งสององค์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นถึงความคิดความเชื่อของคนจีนและคนญี่ปุ่นที่มีต่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภ โดยแยกออกเป็นประเด็นต่างๆดังนี้

2.2.1 รูปลักษณ์ของเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่สัมพันธ์กับความคิดความเชื่อ

2.2.1.1 รูปลักษณ์เทพเจ้าแห่งโชคลาภจีน

เมื่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภได้เข้ามาในประเทศจีน โดยผ่านทางพระพุทธศาสนา ก็ถูกนำมาผสมผสานกับความคิดความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนนั่นก็คือความเชื่อเกี่ยวกับลัทธิเต๋า จึงทำให้รูปลักษณ์ขององค์เทพได้เปลี่ยนแปลงไป โดยการทำให้เทพเจ้ามีลักษณะ

รูปลักษณะมีความเป็นจีนมากยิ่งขึ้นนั่นก็คือ องค์เทพจะปรากฏในร่างของขุนนางจีน สวมใส่ชุดขุนนางและสวมเครื่องประดับอย่างครบเครื่องตามแบบจีนโบราณ ซึ่งจากเดิมเทพเจ้าแห่งโชคลาภของอินเดียจะไม่สวมเสื้อ ส่วนในมือจะถือเงินหยวนเป่า(เงินจีนในสมัยโบราณ)แทนการถือกล่ออัญมณี

รูปลักษณะของเทพเจ้าที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากวรรณกรรมเรื่องห้องสินจากลัทธิเต๋า ที่ต้องการพยายามนำเอาเทพเจ้าของศาสนาพุทธมาเป็นเทพของตน โดยสมมติให้เทพองค์นั้นๆ เป็นขุนนางที่เคยมีชีวิตจริงอยู่ในประวัติศาสตร์จีน เพื่อให้เทพเจ้าที่ไม่มีตัวตนกลายมาเป็นคนและมีความสัมพันธ์กับชาวจีน เพื่อจะทำให้คนจีนเข้าถึงเทพเจ้าได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งการนำเทพเจ้ามาผูกกับสถานะของขุนนางยังแสดงให้เห็นถึงความคิดความเชื่อของชาวจีนที่ให้ความสำคัญกับชนชั้นขุนนาง เนื่องจากขุนนางเป็นชนชั้นที่มีเกียรติ เป็นตัวแทนของกษัตริย์ในการควบคุมประชาชน อีกทั้งเป็นผู้มีการศึกษาผู้คนต่างยกย่องนับถือ ดังเช่นรูปลักษณะของเทพเจ้าแห่งโชคลาภจีนก็ได้รับอิทธิพลมาจากความเชื่อเกี่ยวกับขุนนาง คือปรากฏภายในรูปของขุนนางฝ่ายบุ๋น(ขุนนางการเมือง) และขุนนางฝ่ายฉู้(ขุนนางฝ่ายทหาร)นั่นเอง

2.2.1.2 รูปลักษณะเทพเจ้าแห่งโชคลาภญี่ปุ่น

ในระยะแรกเมื่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภเข้ามาสู่ญี่ปุ่นนั้นก็ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปลักษณะขององค์เทพเจ้าให้มีความเป็นญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น โดยนำเอาความคิดความเชื่อแบบญี่ปุ่นผสมผสานลงไปให้องค์เทพเจ้าที่รับมาจากจีน จึงทำให้เทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่นมีลักษณะเป็นนักรบชาย สวมเสื้อเกราะแบบทหารญี่ปุ่น ในมือถือข้างหนึ่งถือหอกซึ่งจากเดิมของจีนนั้นจะถือธนู จึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนญี่ปุ่นที่จากเดิมนั้นจะนับถือเทพเจ้าแห่งโชคลาภในฐานะเทพเจ้าแห่งสงครามมาก่อน แต่ก็ยังคงความคิดความเชื่อแบบศาสนาพุทธเอาไว้ โดยจะเห็นได้จากมืออีกข้างหนึ่งของเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่จะถือเจดีย์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นพุทธศาสนานิกายมหายานที่ได้รับการเผยแพร่มาจากประเทศจีน

จากนั้นเมื่อได้มีการทำเทพเจ้าแห่งโชคลาภมารวมอยู่ในเทพแห่งความสุขทั้ง 7 โดยการคัดเลือกของหลวงพ่อเท็นเคอิ ในขณะที่นั้นเมื่อมีการคัดเลือกเทพเจ้าเสร็จสิ้นแล้ว หลวง

พอได้สั่งให้จิตรกรที่มีชื่อเสียงนามว่าKano วาดภาพเทพเจ้าทั้ง7องค์ ให้รวมเป็นคณะเดียวกัน ทำให้ใบหน้าของเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่ถูกถ่ายถอดออกมานั้นจึงมีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อให้สอดคล้องกับการเป็นเทพเจ้าแห่งความสุข หลังจากนั้นภาพวาดการ์ตูนหรือการ์ตูนอนิเมะที่เกี่ยวกับเทพเจ้าก็ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในประเทศญี่ปุ่น จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นล้วนแสดงถึงการพยายามผสมผสานความเป็นญี่ปุ่นลงไปในตัวของเทพเจ้า เพื่อให้เทพเจ้ากับชาวบ้านมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น

จากข้อมูลรูปลักษณะเทพเจ้าแห่งโชคลาภของจีนและญี่ปุ่นแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของคนจีนและญี่ปุ่น โดยในจีนนั้นเมื่อรับเทพเจ้ามาจากศาสนาพุทธก็ได้ทำการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะให้ตรงกับความคิดความเชื่อเกี่ยวกับชนชั้นขุนนาง เพราะในสมัยนั้นชาวจีนถือว่าชนชั้นขุนนางเป็นชนชั้นที่มีเกียรติ ผู้คนต่างเคารพนับถือ จึงปรากฏเป็นไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊น และไฉ่ซิงเอี้ยองค์บู๊ มีตำแหน่งเป็นขุนนางจีนส่วนญี่ปุ่นนั้นเมื่อรับเทพเจ้าโชคลาภเข้ามาจากจีน ก็ไม่ได้รับเอาความเชื่อด้านรูปลักษณะแบบขุนนางจีนเข้ามา เพราะไม่ได้มีความเชื่อเกี่ยวกับระบบชนชั้นเหมือนของจีน โดยญี่ปุ่นไม่ได้ถือว่าเทพเจ้าเป็นผู้สูงศักดิ์ และแบ่งแยกชนชั้นของเทพเจ้ากับคนอย่างชัดเจนเหมือนของจีน ดังนั้นเทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่นในภายหลังจึงปรากฏในรูปลักษณะของตัวการ์ตูนที่มีใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส หรือแม้กระทั่งมีการนำเทพเจ้าแห่งโชคลาภมาทำเป็นการ์ตูนอนิเมะ เพื่อทำให้มนุษย์กับเทพเจ้ามีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและเข้าถึงกันได้ดียิ่งขึ้น

2.2.2 พิธีกรรมเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่สัมพันธ์กับความคิดความเชื่อ

2.2.2.1 พิธีกรรมและการบูชาเกี่ยวกับเทพเจ้าโชคลาภจีน

ชาวจีนนิยมไหว้เทพเจ้าแห่งโชคลาภในวันตรุษจีน เนื่องจากถือว่าวันตรุษจีนเป็นวันแห่งความเป็นสิริมงคล ซึ่งความเป็นสิริมงคลของชาวจีนนั้นก็หมายถึงการมีโชคลาภเงินทองมากมายรวมอยู่ด้วย ดังนั้นชาวจีนตั้งแต่โบราณเมื่อเข้าสู่วันตรุษจีนก็มักจะนิยมกราบไหว้เทพเจ้าแห่งโชคลาภหรือไฉ่ซิงเอี้ย โดยในแต่ละครอบครัวจะทำการตั้งโต๊ะบูชาบริเวณกลางแจ้งที่หน้าบ้านของตน รวมถึงจะมีการคูทิศทางที่เทพเจ้าจะเสด็จลงมาเพื่อรับไหว้ได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้ยังมีการอันเชิญไฉ่ซิงเอี้ยเข้ามาในบ้าน เพื่อให้องค์เทพตรวจตราและประทานโชคลาภเข้ามาสู่บ้านของคน

ส่วนสิ่งของที่นำมาบูชานั้นก็ล้วนแต่เป็นสิ่งของและอาหารที่มีความหมายมงคลและ หมายถึงการมีโชคลาภเงินทองตามความเชื่อแบบชาวจีนทั้งสิ้น เช่น กระดาษเงินกระดาษทอง แสดงถึงการมีเงินทองมากมาย ขนมหาศู หมายถึง ความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในครอบครัว ส้ม หมายถึงการมีโชคลาภ วาสนา ขนมันจันอับ หมายถึง ความเจริญงอกงามในการบูชาเทพเจ้าแห่ง โชคลาภจะใช้อาหารเจเท่านั้น ไม่ใช่ของคาวหรือเนื้อสัตว์ เนื่องจากชาวจีนมีความเชื่อว่าท่านเป็นเทพแห่งลัทธิเต๋า เป็นเทพชั้นสูง ท่านจึงไม่ทานเนื้อสัตว์ซึ่งแสดงถึงการละเว้น

นอกจากนี้ผู้บูชาก็มักจะนำสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเงินทอง เช่น สมุดบัญชีธนาคาร, เช็ค หรือกระเป๋าเงิน มาตั้งวางไว้บนโต๊ะบูชาด้วย เพราะเชื่อว่าเทพเจ้าแห่งโชคลาภจะประทานทรัพย์สินเงินทองมากมายมาให้แก่ตนเอง

2.2.2.2 พิธีกรรมและการบูชาเกี่ยวกับเทพเจ้าโชคลาภญี่ปุ่น

เมื่อญี่ปุ่นได้นำเทพเจ้าแห่งโชคลาภเข้าไปรวมกับเทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง 7 จึงทำให้เกิดธรรมเนียมที่เรียกว่า ชิชิฟุกุจินเมงุริน ชิน เป็นธรรมเนียมที่ชาวญี่ปุ่นจะเดินทางไปกราบไหว้เทพเจ้าทั้ง 7 ในช่วงวันปีใหม่เช่นเดียวกับชาวจีน เพราะเชื่อว่าการไหว้เทพเจ้าแห่งโชคลาภหรือเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดในวันปีใหม่นั้น จะทำให้ตนเองมีความสุขและสมหวังตลอดทั้งปี

ชาวญี่ปุ่นมักจะนิยมเดินทางไปไหว้เทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดภายในเวลา 7 วัน หรือ 15 วัน หลังจากวันขึ้นปีใหม่ เนื่องจากเทพเจ้าทั้งเจ็ดองค์ไม่ได้มีการประดิษฐานรวมอยู่ในวัดเดียวกัน ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปไหว้ให้ครบทั้ง 7 องค์ แต่ไม่ได้มีการกำหนดว่าจะต้องไปไหว้เทพเจ้าองค์ใดก่อนหรือหลัง จึงทำให้ผู้เดินทางสามารถเดินทางไปสักการะได้ตามสะดวก ส่วนขั้นตอนวิธีไหว้ขอพรที่ศาลเจ้าหรือวัดนั้นจะเริ่มจากการล้างมือ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ชำระล้างร่างกายให้สะอาด จากนั้นเดินไปยังวิหารหลักแล้ว ให้โค้งทำความเคารพ 1 ครั้งแล้วสั่นระฆัง หลังจากนั้นโยนเหรียญเบาๆลงในกล่องทำบุญ แล้วโค้ง 2 ครั้ง ประนมมือ 2 ครั้ง ค้างมือในท่าประคบกันไว้แล้วขอพร เมื่อขอพรเสร็จแล้วให้โค้งอีก 1 ครั้ง ก้มหัวสองรอบ ประนมมือสองรอบ และก้มหัวอีกรอบ ถ้าหากเป็นวัดก็มีขั้นตอนคล้ายกัน เพียงแต่จะไม่ประนมมือ แค่ประคบมือไหว้เสียบๆเท่านั้น นอกจากนี้ในการเดินทางไปนมัสการเทพเจ้าตามวัดต่างๆ จะมีธรรมเนียมที่พกเอาสมุดที่เรียกว่า "ชูอิน โช" ไปด้วย เมื่อไหว้เทพเจ้าองค์หนึ่งเสร็จสิ้น ทางวัดก็จะประทับตรา

สัญลักษณ์การมานมัสการของเราลงในสมุด "ซูอินโซ" หรือลงกระดาษที่เรียกว่า "โกะซูอิน" เมื่อได้ประทับตราครบทั้ง7แห่ง ชาวญี่ปุ่นก็จะนำมาพกดาคั่ว เสมือนเป็นเครื่องรางที่จะนำความสุขและโชคลาภมาให้แก่ตนเอง

ส่วนอาหารไหว้บูชาเทพเจ้านั้นชาวญี่ปุ่นมักจะถวายหน้ารูปปั้นของเทพเจ้าที่ตั้งอยู่ในห้องรับแขกของบ้าน เรียกว่า โอะเซะเซชิ มีลักษณะเป็นกล่องสี่เหลี่ยมข้างในบรรจุอาหารหลายอย่าง เมื่อถวายบูชาเทพเจ้าแล้วคนญี่ปุ่นก็จะนำมารับประทาน โดยเวลาทานจะใช้ตะเกียบที่มีสองด้าน แสดงถึงการรับประทานอาหารร่วมกันกับพระเจ้า อาหารใน โอะเซชินั้นล้วนแต่มีความหมายที่ดีและเป็นมงคล เช่นขนมเกาลัดคุดบด เปรียบเสมือนกับสมบัติที่มีค่า สื่อถึงการมีเงินทองที่เพิ่มพูนมากยิ่งขึ้นตลอดทั้งปี กุ้งทอด สื่อถึงให้มีอายุยืนยาวนาน จนหลังโค้งงอเหมือนกุ้ง ถั่วเหลืองคั่ว หมายถึงความปรารถนาให้สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ เพื่อเป็นการอวยพรให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีแต่ความสุขตลอดทั้งปี

จากพิธีกรรมและการบูชาเกี่ยวกับเทพเจ้าโชคลาภทั้งในจีนและญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่าชาวจีนและชาวญี่ปุ่นนิยมกราบไหว้บูชาเทพเจ้าแห่งโชคลาภในวันปีใหม่เหมือนกัน เพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเป็นสิริมงคลและนำโชคลาภมาให้แก่ตนเอง โดยเฉพาะชาวจีนนั้นถือว่าเทพโชคลาภเป็นสัญลักษณ์ของความมงคล ดังนั้นจึงมีขั้นตอนพิธีบูชาเทพโชคลาภที่เป็นแบบแผน มีการคูทิศทางและฤกษ์เวลาในการบูชา รวมถึงมีการนำของไหว้ที่มีความหมายเกี่ยวกับเงินทองโชคลาภมาบูชาเทพเจ้า เช่นกระดาษเงินกระดาษทอง ส้มสีทองเป็นต้น ส่วนในญี่ปุ่นนั้นจะรวมเทพเจ้าแห่งโชคลาภเข้ากับเทพแห่งความสุขทั้ง7 ดังนั้นทำให้ในวันปีใหม่ชาวญี่ปุ่นจะเดินทางไปสักการะเทพทั้ง7องค์ในแต่ละวัด โดยจะมีขั้นตอนวิธีไหว้ขอพรเทพเจ้าแตกต่างกันไป เช่นถ้าหากเป็นศาลเจ้าชินโตจะปรบมือแล้วจึงขอพร แต่ถ้าหากเป็นวัดของศาสนาพุทธก็มักจะประคบบมือไหว้เงี้ยวๆเท่านั้น นอกจากนี้เครื่องเซ่นไหว้เทพเจ้าของญี่ปุ่นนั้นมักจะประกอบด้วยอาหารที่มีความหมายมงคลเช่นเดียวกับจีน แต่จะไม่มีการนำกระดาษกระดาษเงินกระดาษทองมาบูชาเทพเจ้าเหมือนของจีน อีกทั้งชาวญี่ปุ่นจะนำอาหารดังกล่าวมาทาน โดยใช้ตะเกียบสองด้าน แสดงถึงการทานอาหารร่วมกันกับเทพเจ้าเพื่อสื่อถึงเทพเจ้ากับคนมีสถานะเท่าเทียมกัน ซึ่งแตกต่างจากจีนที่ถือเทพเจ้าเป็นผู้สูงศักดิ์และแบ่งแยกชนชั้นกับคนอย่างชัดเจน

2.2.3 ด้านความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคลาภ

2.2.3.1 ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคลาภในจีน

ชาวจีนมักนำความเชื่อเรื่องของโชคลาภและความเป็นสิริมงคลเข้าไว้ด้วยกัน โดยเมื่อพูดถึงความเป็นสิริมงคลนั้นก็จะมีหมายถึง การมีชีวิตยืนยาว การมีชีวิตที่มีแต่ความสุข รวมถึงการมีโชคลาภมีทรัพย์สินเงินทองมากมาย ดังเช่นช่วงเวลาที่ชาวจีนถือว่าเป็นมงคลที่สุดก็คือ วันตรุษจีน โดยชาวจีนจะประกอบพิธีบูชาฟ้าดิน บูชาเทพเจ้า กราบไหว้บรรพบุรุษ เพราะเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมต่างๆเหล่านี้ จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญในชีวิต การมีสุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคภัย มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีโชคลาภ ร่ำรวยด้วยทรัพย์สินเงินทอง ดังนั้นเทพเจ้าที่มีความสำคัญกับชาวจีนมากที่สุดในช่วงเทศกาลนี้ก็คือเทพเจ้าแห่งโชคลาภ ถือเป็นเทพองค์แรกที่ชาวจีนกราบไหว้ในปีใหม่เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ของการมีโชค มีทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งแสดงถึงความเป็นมงคล ดังนั้นเมื่อกราบไหว้บูชาก็จะประสบความสำเร็จในทรัพย์สินและความเป็นมงคลแก่ชีวิต อีกทั้งชาวจีนส่วนใหญ่ที่ประกอบกิจการค้าขายจะนิยมนำรูปปั้นไล่ซิงเอี้ยมาตั้งที่ร้านค้าหรือสถานที่ประกอบกิจการของตน เพราะเชื่อกันว่าการกราบไหว้บูชาขอพรท่านจะทำให้กิจการเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าประสบความสำเร็จ จะไม่ขัดสนเรื่องเงินทอง รวมถึงสามารถควบคุมลูกจ้างให้อยู่ในโอวาทอีกด้วย

นอกจากนี้ชาวจีนยังมีการจัดกลุ่มเทพเจ้าโชคลาภ ที่เรียกว่า ฮกลกซิว เป็นการนำเทพเจ้าแห่งโชคลาภหรือไล่ซิงเอี้ย(เทพลก) ไปรวมกับเทพอีกสององค์นั่นก็คือ เทพฮก(เศรษฐีอุ้มเด็ก) แสดงถึงการมีความสุขที่ได้จากการสมปรารถนา ทั้งความร่ำรวยโดยโภคทรัพย์สมบัติและบิรวารสมบัติ เทพซิว(ชายชราหนวดขาว) หมายถึง การมีอายุมั่นคงขวัญยืน มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์แข็งแรง เทพกลุ่มนี้เป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภอีกสิ่งหนึ่งของชาวจีน โดยชาวจีนจะบูชารูปปั้นของท่านไว้ตามบ้านเรือนหรือร้านค้าต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง

2.2.3.2 ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโชคลาภในญี่ปุ่น

ชาวญี่ปุ่นนั้นได้มีการนำเอาเรื่องโชคลาภมาผสมผสานกับความเชื่อเกี่ยวกับหลักแห่งความสุขของมนุษย์ เนื่องจากเห็นว่าสิ่งที่จะทำให้มนุษย์มีความสุขครบถ้วนสมบูรณ์นั้นจะต้องประกอบด้วยความสุขทั้ง7อย่าง มิใช่แค่เรื่องโชคลาภเพียงอย่างเดียว ความเชื่อดังกล่าวนี้มาจากคำสอนครั้งที่พระภิกษุชาวญี่ปุ่นที่ชื่อว่า เท็นเคอิ ได้แสดงปรัชญาแก่โงคุน โดคุกา

ว่า เรื่องเกี่ยวกับหลักความผาสุกของมนุษย์ ว่าโดยทั่วไปนั้นควรจะต้องประกอบด้วย 7 สิ่ง นั่นก็คือ ความมีอายุยืน ความมีโชคดี ความนิยม ความไม่มื่อคติ ความเอื้อเฟื้อ ความมีเกียรติ และความไม่อาฆาตพยาบาท เมื่อมนุษย์มีทั้ง 7 ประการนี้ ก็จะทำให้พบเจอกับความสุขที่แท้จริง

โชกุน โตกุกว่าเชื่อว่าเชื่อและเลื่อมใสในปรัชญาของท่านเห็นเคออย่างมาก จึงให้มีการคัดเลือกเทพเจ้ามาเป็นตัวแทนของหลักแห่งความผาสุก ซึ่งเทพที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับหลักความสุกทั้งเจ็ด ก็คือเหล่าเจ็ดเทพเจ้าแห่งความสุขนั่นเอง โดยแต่ละคุณสมบัติของเทพนั้นก็ถูกนำมาใช้เป็นตัวแทนของหลักความผาสุกในแต่ละด้าน นั่นก็คือ

1. เทพเอบิซุ เป็นเทพแห่งความยุติธรรม ความเที่ยงตรง จึงตรงกับหลักความไม่มีอคติและหลักความไม่อาฆาตพยาบาท
2. เทพไดโกกุ เป็นเทพแห่งความมั่งคั่งร่ำรวย จึงตรงกับหลักความมีโชคดีและ โชค ลาภ
3. เทพบิชามอนเทน เป็นเทพแห่งนักรบ ชุมทรัพย์ เทพแห่งเกียรติยศ และความยุติธรรม จึงตรงกับหลักของความมีเกียรติ
4. เทพเบนเทน เป็นเทพแห่งศิลปะ คนตรีและกวีปัญญา อีกทั้งยังเป็นเทพเจ้าแห่งความงาม จึงตรงกับหลักของความนิยม
5. เทพฟุคุโระคุจู เป็นเทพเจ้าแห่งความสุข ความมั่งคั่ง และอายุยืนยาว จึงตรงกับหลักความไม่มื่อคติ ไม่อาฆาตพยาบาท และความมีอายุยืน
6. เทพจูโรจิน เป็นเทพแห่งความอายุยืน เทพอาวุธ จึงตรงกับหลักความมีอายุยืน
7. เทพโฮเทอิ เป็นเทพแห่งความสุข สุขภาพดีอุดมสมบูรณ์และความพอเพียง จึงตรงกับหลักความเอื้อเฟื้อ

การที่นำเทพเจ้ามาผสมผสานกับหลักความเชื่อแห่งความผาสุกนี้ ก็เพื่อต้องการที่จะให้ชาวญี่ปุ่นนั้น ได้ปฏิบัติตามหลักแห่งความผาสุกโดยมีเทพเจ้าเป็นสื่อกลางในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้มนุษย์กระทำตามหลักได้ง่ายยิ่งขึ้น อันจะนำมาซึ่งความสุขที่แท้จริง ดังนั้นหลักแห่งความผาสุกนี้จึงเป็นหลักที่คนญี่ปุ่นยึดถือและปฏิบัติกันมาโดยตลอด

จากความคิดความเชื่อเรื่องโชคลาภในจีนและญี่ปุ่นนั้น แสดงให้เห็นว่า ชาวจีนจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องโชคลาภอย่างมาก โดยถือว่าการมีโชคลาภคือความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตอย่างหนึ่ง ดังนั้นในวันขึ้นปีใหม่หรือเทศกาลมงคลต่างๆ ก็มักจะปรากฏเทพแห่งโชคลาภรวมอยู่ด้วย เพราะถือเป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวยและเป็นมงคล นอกจากนี้ชาวจีนยังได้มีการจัดกลุ่มเทพแห่งโชคลาภเหมือนของญี่ปุ่นนั่นก็คือ กลุ่มเทพสกลกษัตริ์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งความมงคล ดังนั้นชาวจีนจึงนิยมบูชารูปปั้นสกลกษัตริ์ไว้ตามบ้านเรือนเท่านั้น ไม่ได้มีการเดินทางไปกราบไหว้บูชาเหมือนเทพความสุขทั้งเจ็ดของญี่ปุ่น ส่วนในญี่ปุ่นนั้นได้นำเอาความเชื่อเกี่ยวกับโชคลาภรวมอยู่กับความเชื่อของหลักแห่งความผาสุก เพราะเชื่อว่าการที่มนุษย์นั้นจะมีความสุขครบถ้วนสมบูรณ์ไม่ใช่เกิดจากการมีโชคลาภเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีความสุขอีก 6 ประการรวมอยู่ด้วย นอกจากบิซามอนจะเป็นเทพโชคลาภแล้ว ชาวจีนยังถือให้เป็นเทพตัวแทนของหลักแห่งความมีเกียรติในเทพแห่งความสุขทั้งเจ็ด เพราะตามความเชื่อของชาวจีนนั้นบิซามอนคือเทพแห่งนักรบผู้มีเกียรตินั่นเอง ซึ่งแตกต่างจากของจีนที่นับถือไฉซิงเอี้ยในฐานะเทพเจ้าแห่งโชคลาภมากกว่าเทพเจ้าแห่งความมีเกียรติ

2.2.4 ด้านความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า

2.2.4.1 ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในจีน

ชาวจีนได้นำเทพเจ้าผูกเข้ากับตำนานของจีน โดยสมมติให้เทพเจ้าเป็นขุนนางที่มีตัวตนจริงในอดีต ซึ่งได้กระทำความดีความชอบในช่วงที่ยังมีชีวิต ภายหลังจากเสียชีวิตจึงได้ถูกยกย่องให้กลายเป็นเทพเจ้า ดังนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าชาวจีนเปรียบเทพเจ้าเสมือนเป็นขุนนางคนหนึ่ง ซึ่งเทพเจ้าแต่ละองค์สามารถถูกลดหรือเพิ่มตำแหน่งความสำคัญได้เหมือนกับการเลื่อนตำแหน่งของขุนนาง เช่นหากบูชาเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งแล้ว แต่เทพองค์นั้นไม่สามารถบันดาลพรตามที่ผู้บูชาขอ บูชาก็จะหันไปนับถือเทพอีกองค์หนึ่งแทน ทำให้เทพองค์นั้นถูกลดความสำคัญลง

นอกจากนี้เทพเจ้ายังสามารถถูกชาวจีนติดสินบนได้เหมือนที่ชาวบ้านติดสินบนกับขุนนาง เพื่อขอร้องให้ขุนนางทำตามที่ชาวบ้านต้องการ เช่น เทพในห้องครัวจะถูกเอาน้ำผึ้งทาริมฝีปากในวันก่อนวันตรุษจีน เพราะเชื่อกันว่าในคืนนั้นเทพองค์นี้จะเสด็จขึ้นสู่สวรรค์เพื่อบอกเล่าเรื่องของครอบครัว น้ำผึ้งจะทำให้เทพองค์นี้พูดถึงแต่สิ่งที่ดีของทุกคนในบ้าน

2.2.4.2 ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในญี่ปุ่น

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในญี่ปุ่นนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับศาสนาและธรรมชาติมากกว่าในประเทศจีน โดยศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่นนั้นก็คือชินโต สอนให้ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าธรรมชาติต่างๆบนเกาะญี่ปุ่นล้วนเป็นผลงานการสร้างสรรค์ของเทพเจ้า ในธรรมชาติล้วนมีเทพเจ้าสถิตอยู่ดังนั้นชาวญี่ปุ่นจึงให้ความเคารพและรักในธรรมชาติเสมือนเป็นชีวิตของตน ความคิดดังกล่าวทำให้เทพเจ้าของญี่ปุ่นนั้นส่วนใหญ่จึงมักจะเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่น เทพแห่งสายฟ้า เทพแห่งดวงอาทิตย์ เทพแห่งต้นไม้ เทพแห่งทะเล เป็นต้น

นอกจากนี้ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเทพที่มาจากศาสนาอื่น เช่นศาสนาพุทธ เมื่อเข้ามาในญี่ปุ่นแล้วก็ถูกผสมผสานเข้ากับศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่นนั้นก็คือชินโต เช่นเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ด เป็นแนวคิดของชินโต ที่นำเอาเทพเจ้าของศาสนาอื่นมารวมให้เป็นกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้คนญี่ปุ่นเข้าถึงเทพเจ้าได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงทำให้ชาวญี่ปุ่นทั่วไปนับถือเทพดั้งเดิมของตนกับเทพที่มาจากศาสนาอื่นๆปะปนกัน แต่ในระดับของศาสนานั้นจะมีการแบ่งแยกที่ชัดเจน เช่นในวัดพุทธก็จะมีเทพเจ้าของพุทธเท่านั้นจะไม่มีเทพที่มาจากชินโตหรือลัทธิอื่นๆของญี่ปุ่น

นอกจากนี้แนวความคิดแบบชินโตที่ต้องการทำให้ชาวญี่ปุ่นเข้าถึงเทพได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงเปรียบเทพเสมือนเป็นมนุษย์คนหนึ่ง มีรูปลักษณะร่างกายเหมือนมนุษย์ รวมถึงมีกิเลส อารมณ์ความรู้สึก รัก โลภ โกรธ หลง จึงทำให้เทพเจ้าในญี่ปุ่นสามารถมีภรรยาและบุตร เช่นเดียวกับมนุษย์ได้อีกด้วย เช่นเทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่นหรือบิชามอนเทนมีภรรยาที่เป็นเทพีชื่อว่า คิจิโงเทน ซึ่งเป็นเทพีแห่งความงาม

จากความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในจีนและญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่าชาวจีนจะนำเทพเจ้ามาผูกกับความคิดเรื่องระบบราชการจีนโดยเปรียบเทพเป็นขุนนางคนหนึ่ง ซึ่งเทพองค์นั้นสามารถถูกปลดหรือเพิ่มตำแหน่งความสำคัญได้เหมือนกับตำแหน่งของขุนนาง อีกทั้งเทพเจ้ายังสามารถถูกตัดสินบนจากผู้บูชาได้เหมือนกันกับขุนนาง ส่วนในญี่ปุ่นนั้นนำเรื่องเทพเจ้ามาผูกเข้ากับธรรมชาติและศาสนา โดยศาสนาสอนให้ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่าเทพเจ้าเป็นผู้สร้างธรรมชาติขึ้นมา ทำให้ชาวญี่ปุ่นเคารพธรรมชาติอย่างมาก โดยเทพเจ้าของญี่ปุ่นส่วนใหญ่นั้นก็มักจะเป็นเทพเกี่ยวกับธรรมชาติทั้งสิ้น อีกทั้งยังเปรียบเทพเป็นเสมือนมนุษย์คนหนึ่งที่มีความรัก โลภ โกรธ หลง และสามารถมีบุตรได้เหมือนมนุษย์ ส่วนเทพที่รับมาจากศาสนาพุทธนั้นก็ได้มีการนำมาผสมผสานกับ

ลัทธิดั้งเดิมของญี่ปุ่น ทำให้ชาวบ้านนับถือเทพของศาสนาพุทธกับเทพของลัทธิชินโตปะปนกัน แต่ในทางศาสนสถานนั้นจะมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจน เช่นเทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดองค์จะไม่ดิษฐานอยู่ในวัดเดียวกัน เพราะเนื่องจากเป็นเทพที่มาจากต่างศาสนา ซึ่งแตกต่างจากของจีนที่ผสมผสานความเชื่อของศาสนาพุทธ ขงจื้อ และเต๋า จนกลายเป็นศาสนาเดียวกันและมีศาสนสถานเดียวกัน

3. สรุป

พัฒนาการเทพเจ้าแห่งโชคลาภนั้นเริ่มต้นขึ้นที่ประเทศอินเดียและส่งต่อมายังจีนและญี่ปุ่นผ่านทางศาสนาพุทธ โดยเทพแห่งโชคลาภในประเทศอินเดียนั้นมีนามว่าท้าวภูเวระ เป็นเทพผู้พิทักษ์ทรัพย์สินและเป็นราชาของเหล่ายักษ์ รวมถึงเป็นหนึ่งในสี่ท้าวจตุโลกบาลที่ปกครองทิศเหนือ ต่อมาคติความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภก็ได้ส่งต่อมายังพระพุทธศาสนาโดยมีนามว่าท้าวชมพูธรหรือท้าวเวสสุวรรณ ยังคงมีสถานะและคุณสมบัติเดียวกันกับท้าวภูเวระ เพียงแต่ถูกผสมผสานความเป็นพุทธศาสนาเพิ่มเข้าไปจึงทำให้ท้าวชมพูธรมีหน้าที่เป็นพระธรรมบาล คือ ผู้มีตำแหน่งเทียบเท่าพระโพธิสัตว์ มีหน้าที่ทำสงครามปราบปรามปีศาจและยักษ์มารต่างๆซึ่งเป็นศัตรูต่อพระพุทธศาสนา

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าแห่งโชคลาภได้แพร่ขยายเข้ามายังประเทศจีนโดยผ่านทางพระพุทธศาสนา ปราภฏในฐานะของท้าวจตุโลกบาลมีนามว่าโตเหวินเทียนหวาง ผู้ทำหน้าที่ปกครองทิศเหนือ และเป็นเทพแห่งทรัพย์สิน ต่อมาได้มีการผสมผสานความคิดความเชื่อระหว่างศาสนาพุทธกับลัทธิดั้งเดิมของจีนจึงทำให้เกิดเทพเจ้าแห่งโชคลาภที่เป็นของจีนเกิดขึ้น โดยมีนามว่าไฉ่ซิงเอี้ย มีรูปลักษณ์เป็นขุนนางจีนโบราณ เป็นการนำเทพของศาสนาพุทธมาสร้างตำนานขึ้นใหม่ โดยเปรียบเทพเจ้าเป็นขุนนางที่เคยมีอยู่จริงในประวัติศาสตร์จีน เพื่อทำให้เทพเจ้ากับคนจีนมีความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น

ต่อมาคติความเชื่อเทพเจ้าแห่งโชคลาภได้แพร่ขยายจากจีนเข้ามาสู่ญี่ปุ่น โดยแรกเริ่มปรากฏในฐานะท้าวจตุโลกบาลมีนามว่าบิชามอนเทน เทพผู้พิทักษ์สวรรค์ด้านทิศเหนือทำหน้าที่ปกป้องพระพุทธศาสนา รวมถึงเป็นเทพแห่งทรัพย์และความมั่งคั่ง ภายหลังจากญี่ปุ่นได้นำเทพเจ้าแห่ง

โชคลาภไปผสมผสานกับความเชื่อหลักแห่งความผาสุกของมนุษย์ จึงทำให้เทพเจ้าแห่งโชคลาภกลายเป็นหนึ่งในเทพแห่งความสุขทั้งเจ็ดของญี่ปุ่น

จากพัฒนาการดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความคิดความเชื่อของชาวจีนและชาวญี่ปุ่น เช่นในเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า ชาวจีนเปรียบเทพเจ้าเสมือนเป็นขุนนางคนสำคัญ เทพเจ้าสามารถถูกลดหรือเพิ่มตำแหน่งความสำคัญได้เหมือนกับตำแหน่งของขุนนาง ส่วนในญี่ปุ่นนั้นเปรียบเทพเจ้าเสมือนธรรมชาติและสิ่งมีชีวิต เปรียบเทพเป็นเสมือนมนุษย์คนหนึ่งที่มีความรักโลก โกรธหลงและสามารถมีบุตรได้เหมือนมนุษย์ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในเรื่องโชคลาภ โดยชาวจีนถือว่าการมีโชคลาภมีเงินทองคือความเป็นสิริมงคลอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงนับถือเทพเจ้าแห่งเจ้าโชคลาภเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นมงคล จะเห็นได้จากในช่วงเทศกาลตรุษจีนซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความมงคล ชาวจีนจึงนิยมนบูชาเทพเจ้าแห่งโชคลาภเพื่อให้เกิดโชคลาภและความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ส่วนในญี่ปุ่นนั้นนำเรื่องโชคลาภไปรวมกับความเชื่อของหลักแห่งความผาสุกของมนุษย์ เพราะเชื่อว่าการที่มนุษย์นั้นจะมีความสุขครบถ้วนสมบูรณ์ไม่ใช่เกิดจากการมีโชคลาภเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องมีความสุขอีก 6 ประการรวมอยู่ด้วย

4. อ้างอิงและภาคผนวก

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารภาษาไทย

กึ่งดาว ไตรยสุนันท์. (2553). **สิ่งมงคลญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: ภาษาและวัฒนธรรม.

คอสมอส. (2544). **ตำนานเทพญี่ปุ่น**. นนทบุรี: ชารบัวแก้ว.

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2545). **นิทานเทพเจ้าของจีน**. กรุงเทพฯ: จิตรา.

เจ แกร์. (2507). **นานาศาสนา**. พระนคร: คลังวิทยา.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2552). **108 สัญลักษณ์จีน**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2546). **วิถีจีน**. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น.

ไรท์ อาร์เธอร์ เอฟ. (2508). **พระพุทธศาสนาในประวัติศาสตร์จีน**. พระนคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

วิวัฒน์ ประชาเรืองวิทย์. (2551). **พงศาวดารจีนฮ้องสิน: เฟิง เสิน ประกาศิตแต่งตั้งเทพเจ้า เนื้อหาสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: ต้นไม้.

สมบัติ พลายน้อย. (2555). **เทวนิยาย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ยิปซี.

สุกัชชา วาสะศิริ. (2556). **“เทพเจ้าแห่งความสุขทั้งเจ็ดของญี่ปุ่น.”** สารนิพนธ์ปริญญาบัณฑิต สาขาวิชา เอเชียศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2556

สุรศักดิ์ ทอง. (2553). **สยามทิวะ**. กรุงเทพฯ: มติชน.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

Anngle. **เทพเจ้าแห่งความสุขทั้ง 7** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 9 เมษายน 2559.

เข้าถึงจาก <http://anngle.org/th/j-culture/culture/7fukujin.html>

Kisama. **เทพเจ้าแห่งโชคลาภทั้ง 7 ของญี่ปุ่น** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2558.

เข้าถึงจาก <http://anngle.org/th/j-culture/culture/7fukujin.html>

Mark Schumacher. **Bishamonten** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 18 มีนาคม 2559.

เข้าถึงจาก <http://www.onmarkproductions.com/html/bishamonten.shtml>

Tewaracha. **ไฉ่ซิงเอี้ย** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 18 กันยายน 2558. เข้าถึงจาก

<http://www.tewaracha.com/history-chi-sing-eia.shtml>

The 19th Ronin. **Shichi Fukujin: 7 เทพเจ้าแห่งโชคลาภของญี่ปุ่น** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 21

มีนาคม 2559. เข้าถึงจาก <http://www.marumura.com/tale/?id=2401>

เกรียงไกร บุญชานนท์. **พิธีการไหว้เทพเจ้าแห่งโชคลาภไฉ่ซิงเอี้ย** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 21

มีนาคม 2559. เข้าถึงจาก <http://www.fengshuitown.com/fengshui/fengshui-tip-pray-for-luck-god.htm>

จอมขมังเวทย์. **ท้าวภูเวกรมหาราช(ไฉ่ซิงเอี้ย)** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 16 เมษายน 2559. เข้าถึงจาก

http://saiyasard.blogspot.com/2009/04/blog-post_29.html?m=1

ศุภศรุต. **ท้าวภูเวรราชแห่งความร่ำรวย** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 17 เมษายน 2559. เข้าถึงจาก

<http://www.oknation.net/blog/voranai/2007/06/19/entry-2>

ษณอนงค์ คำแสนทวี. **สาระจากเมืองมังกร ตอนที่ 67 ทวารบาลทั้ง 4** [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 23

มีนาคม 2559. เข้าถึงจาก http://www.sana-anong.com/v4/dragon_city_Detail.php?id=72&page=3